

»Kako prazen je božič, če ni Novorojenega«

Najbolj sem jezen takrat, ko ob božiču kdo tu pri nas reče, da se moramo spomniti revnih in ubogih, vseh tistih, ki trpijo in so sirote. Ko sem bil kot toliko drugih na Vipavskem tudi jaz reven, se me nihče ni spomnil takrat ob božiču in tudi nisem hotel, da bi se me kdo spomnil takrat in tudi sedaj nočem, da si peremo našo dušo z zoprnim odnašanjem odpadnih oblek na razne karitativne postaje, kjer se ljudje trudijo, da ne preklinjajo, ko dobivajo nemogoče stvari. Ko se samo ob božiču in Novem letu spomnimo klošarjev in revežev, samo zato, da jih prekleti časnikarji lahko pokažejo po televiziji na dan božiča, ko smo mi doma pri obloženi mizi, samo zato, da nam ni težko, ko se skoraj ne moremo dvigniti s stolov.

Evangelij pravi — in tu bi rad vrnil stavek, da je vedno treba brati najprej evangelij in šele nato razne katekizme, tega me je vedno učil moj dobri profesor in eden najbolj inteligentnih ljudi, kar sem jih v življenju spoznal, prof. Otmar Črnilogar — evangelij torej pravi, da se je Jezus rodil v revnih okoliščinah, še roditi ga ni imela mlada Marija kje, za botro mu je bila krava, skoraj gotovo pa dosti ovac in smrdelo je v hlevu, kot le v hlevu smrdi, vedno in povsod. Pregarjana sta bila, Jože in Marija, najbrž tudi zelo zelo mlada, gotovo pa neizkušena in naiivna. Rodil se je Jezus, edini Pravični in še njega so križali.

Vprašujem se, kje bi se danes rodil, in vem, da ne v naših domovih, kjer pojemo Sveto noč in jemo potico in kuhamo čaj in grejemo stanovanje tako močno, da smo lahko v spodnjicah v dnevni sobi, kjer stoji velika jelka in morda še kičaste jaslice, ki smo jih kupili kar »en bloc«, da se nam ni bilo treba potruditi niti do bližnje gmajne po mah.

Verjetno bi si izbral Bosno, če že ne bi hotel oditi nazaj v Palestino, kjer bi mu tudi dobro postregli, kot v Sarajevu. Ne bi se prišel martrat v naše kraje, ker tu res nima smisla več, saj imamo že televizijo, kjer nam prav v teh dneh spet lifrajo nekega nemogočega Abrahama, ker je pač tak čas, da pač moramo nekaj »svetopisemskega« gledati, ker smo pač v katoliški državi, v krščanski pa najbrž ne. Vsaj taka, kot je naša država, krščanska gotovo ni in naš božič je prazen.

Najbrž bi bilo prav, če bi napisal, kaj »takega, bolj mirnega, saj veste, takega za božič, takega za po dobrem kosilu, takega, kot znate, samo, če se potrudite«. A ne bom. Zato, ker sem v Evropi in ker je v Bosni vojna in še zaradi vsega drugega, kar sem že naštel.

Vesel pa sem, da še poznam ljudi, ki skušajo drugače živeti in tudi molijo za nas, take, ki se božiča veselijo in nam ga napravijo veselega. Z zgladnim delom in z veseljem do življenja, s tem, da življenje skušajo spremeniti na boljše. Vesel sem, da še poznam ljudi, ki še vejo, kaj pomeni kos kruha in tudi kaj pomeni čisto vino in evangelij in ne obrabljen katekizem. Vesel sem jih. Če jih boste srečali kaj, se jim pridružite, vaš božič bo lepši, morda malo bolj poln, predvsem pa veliko bolj tih, kot je ta naš evropski, kjer ne najdemo več časa, da bi samo pomislili na to, kaj božič v bistvu pomeni, namreč rojstvo Jezusa, ki je prinesel na zemljo mir.

Če je še kaj takega v nas, da nam pravi, da naši božiči le niso tako krasni, kot se nam zdi in nam jih televizija ponuja, potem skušajmo tistemu slediti, pa četudi nam pravi samo to, da je treba na Sveti večer ugasniti televizijo, zmoliti zares morda samo eno svetomarijo, če smo verni, če pa nismo, vsaj pomisliti, kako prazni so naši božiči, če v njih ni prostora za Novorojenega in za njegovo oznanilo. Predajmo se tistemu glasu v nas in si enkrat odkrito voščimo Srečen Božič, samo to in nič več. Vsaj letošnji božični večer bo rešen in Novorojeni v nas tudi.

Jurij Paljk

(foto S. Ferrari)

Sodelavcem,
naročnikom, bralcem
in vsem Slovencem želi vesele
božične praznike in uspešno novo leto 1994

NOVI LIST

Lov na proste glasove starih vladnih strank

Na občnem zboru Lombardske lige, predhodnice Severne lige, je njen ustanovitelj in nesporni voditelj Umberto Bossi potrdil, da bo umaknil iz parlamenta vse Ligne poslance in senatorje, kakor hitro bo odobren finančni zakon. To pomeni, da si Liga želi čimprejšnjega razpisa državnoborskih volitev. Obrazložil je dalje vsebino »časne federalne ustave«, ki vsebuje deset članov. Prvi pravi, da sestavljajo Italijansko zvezo tri republike v severnih, srednjih in južnih pokrajinah. Zvezi dalje pripadajo sedanje avtonomne dežele Sicilija, Sardinija, Dolina Aoste, Tridentinska-Južna Tirolska in Furlanija-Juljska krajina.

Zveza ima svojo vlado s predsednikom, ki je izvoljen neposredno. Ta vodi direktorij, v katerem so guvernerji treh republik in predsednik ene izmed petih avtonomnih deželnih vlad. Dva člana urejata (8. in 9.) davčno problematiko. Občinam je priznana pravica, da same nalagajo in pobirajo davke, seveda v mejah, ki jih določa zakon, Zveza republik in avtonomnih dežel v svojih letnih proračunih omenja zgornjo mejo, do katere se lahko povzpne obdavčitev. Nova ustava bo sprejeta z ljudskim glasovanjem, do tedaj pa je v veljavi ustava Republike Italije, izdana 27.12.1947, kolikor njena določila niso v nasprotju s pravkar omenjenočasno federalno ustavo.

Umberto Bossi je na občnem zboru poudaril, da Severna liga ne bo nikdar in v nobenem pogledu sodelovala z Demokratično stranko levice (PDS), ker predstavlja alternativo levemu zavezništvu, ki ga kuje PDS. Odločno je dalje zavrnil vsakršno sodelovanje z MSI, medtem ko bi bil pripravljen na pogovore s Silviom Berlusconiem, televizijskim mogotcem, ki snuje zmerno sredinsko politično fronto kot protitež levici.

Zanimivo je, da na občnem zboru skoraj ni bila omenjena Krščanska demokracija, iz česar izhaja, da je za Ligo in njenega voditelja ta stranka že politično mrtva.

Na občnem zboru, ki je potekal v Assagu v milanski pokrajini in ki ga označujejo kot uvod v kongres Severne Lige, je moral Bossi tudi ugrizniti v kislno jabolko, saj je bil le nekaj dni prej aretiran strankin upravni tajnik Padelli, ki je v zaporu takoj priznal, da je prejel od znanega industrijskega koncerna Ferruzzi 200 milijon lir za stranko, vsote pa ni vknjižil in s tem zagrešil kaznjivo dejanje. Padelli, ki je po priznanju bil takoj izpuščen iz zapora, je pred delegati izjavil, da se je obnašal kot otrok, delegati pa so takoj zbrali 200 milijonov, ki so na razpolago sodni oblasti. Severna liga Ferruzzijevega denarja ni sploh videla, ker so njen sedež obiskali tatovi in ga odnesli. Ligin »spodrseljaj« so seveda takoj iz-

koristili njeni nasprotniki in tekmeči. Tako je glavni urednik znane revije »Il Mulino« napisal: »Zame je Lige konec. Po zgodbi o Ferruzzijevem denarju Liga ne more več mahati z zastavo korupcije. Ostaja ji federalizem, a se bo o tem morala pogajati z zavezniki. Toda zdaj ostali politiki lahko rečejo Bossiju: dobrodošel med nami!«

Povsem nerazumljivo je, da na Severno ligo, ki se je na zadnjih upravnih volitvah po glasovih okrepila in postala v severnih pokrajinah najmočnejša politična stranka, ostale stranke prežijo kot lovci na divjad. Pri tem predvsem opozarjajo, da Severna liga kljub vsemu ni dobila župana ne v Gorici, ne v Benetkah, ne v Trstu. To naj bi bil znak, da je ranljiva. Vodilni italijanski politolog Giovanni Sartori je napisal: »Ne moremo govoriti o Liginem porazu, kajti Genova in Benetke sta neodvisni že tisoč let, Trst pa je avstroogrška zemlja. Ko se bo rešila odcepitvenih skušnjav in se znebila populistične folklore, bo Liga postala življenjski izraz meščanskega protesta.«

Glede na korenite novosti v volilnem sistemu in glede na zlom dosedanjih vladnih strank bo v Italiji odslej vedno bolj aktualno vprašanje oblikovanja širokih zavezništev, ki naj se zavzemajo za oblast na vsedržavni ravni. Predvideva se oblikovanje dveh ali treh front, leve, sredinske in desne. Na levici postaja položaj vedno jasnejši: Demokratična stranka levice je že dokazala, kako je sposobna združevati sile, medtem ko je stanje silno zapleteno v politični sredini in tudi na desnici. Slednja ima dozdej svoj steber v misovskem gibanju, ki pa verjetno ne bo nikdar postalo takšna politična sila, da bi resno lahko računala na palačo Chigi v Rimu (sedež vlade). Gestta, ki jo je pred dnevi naredil Gianfranco Fini, ko je položil šop nageljnov na kraju enega najhujših nacističnih zločinov — ardeatinske jame — je trema smatrati za povsem propagandno dejanje. Široki javnosti ljudje, kot so Fini in prijatelji, ne dajejo nobenega jamstva, kar zadeva zvestobo temeljnim načelom, ki so lastna demokratičnemu svetu.

Te dni smo v milanskem »Il Corriere della sera« brali, da je spočetje fronte, ki naj bo protiutež levici, še zelo daleč. Takšno naj bi tudi ostalo vse dotlej; dokler Krščanska demokracija ne bo razčistila položaja v svoji notranjosti, in sicer s tem, da bo ločila svojo desnico od svoje levice. Kristjanom torej spet pripisujejo pomembno vlogo v političnem življenju Italije. Prihodnji meseci pa utegnemo biti odločilni, saj se bo med drugim lahko videlo, kako poteka lov na proste glasove starih vladnih strank.

DRAGO LEGIŠA

Evropski obračun (1993)

Ob koncu leta je navada, da delamo obračun svojega delovanja v tekočem letu. Pregledujemo načrte in zastavljene si programe, ki smo si jih zadali ob novem letu. Kot posamezniki in družine, delajo to tudi javne ustanove, uprave, vlade, itd. Delamo tudi s komentarji ob opravljenem delu velikih političnih ustanov in inštitucij, ki so danes v politični Evropi. To še posebej, ker smo nedavno vstopili v

ZARADI BOŽIČNIH IN NOVOLETNIH PRAZNIKOV BO PRIHODNJA ŠTEVILKA NOVEGA LISTA IZŠLA V ČETRTEK, 6. JANUARJA 1994.

Uredništvo in uprava

Evropsko unijo, novo posodobljeno obliko Evropske gospodarske skupnosti.

Kako je danes z bodočo usodo politične Evrope? Kaj bo prinesla Evropska unija? Letošnji glavni akt evropske integracije na političnem področju je gotovo ustanovitev Evropske unije, s katero smo zadnji čas gotovo začeli novo obdobje združevanja in političnega poenotenja. Medtem ko cela vrsta držav severne Evrope (kot Finska, Norveška, Švedska) in srednje Evrope (npr. Avstrija) že nestrpnost čakata na vstop oz. na ugodno rešitev zadevnih prošelj, si druga skupina držav nekdanje komunistične Evrope prav tako prizadeva za članstvo v novi Evropi. Med temi tudi republika Slovenija, ki je zdaj na tem, da si po že uspelem vstopu v Evropski svet sedaj pridobi še pridruženo članstvo dvanajsterici.

Kakšno je današnje stanje politične Evrope? Večkrat smo že na teh straneh razglabljali o teh vprašanjih, tako splošne politične usmeritve Evrope kot partikularnih vprašanj, kot je manjšinsko, v sedanji in bodoči Evropi. Večkrat se piše in debatira o sedanji Evropi držav, ki je seveda precej centralistično urejena in vodena. Prav tako o sedanji nemoči evropskega parlamenta, ki nima kake večje oblasti razen moralne in kontrolne, čeprav se bo po novi Evropi uniji tudi njegova pristojnost znatno poveča-

la. Ideja Evrope držav je seveda tesno povezana z vladno politiko državljanov in se predvsem kaže v sedanji Evropski komisiji, ki je izvršna oblast (predseduje ji že dolgoletni francoski politik Jacques Delors). Vmes je seveda stopil Maastricht, imeli smo pred kakim letom pomembno zasedanje predsednikov v Birminghamu. In prav v tem britanskem mestu se je porodila nova programska lista in Evrope, ki pravi govori o Evropi državljani in se nagiba k večjemu upoštevanju pripadnikov posameznih narodov in kultur Evrope. Večkrat smo že poudarjali idejo Evrope narodov in dežel, ki bi bila prava podoba in tudi gotovo zaželen cilj našega gledanja na Evropo in bi tako resnično upoštevala in ovrednotila evropske duhovne individualnosti, kot so narod, jezik, kultura: stvarnosti duha, ki so vedno prednjačile v lestvici vrednot. In če danes nismo še tu, pa vseeno pomeni birminghamska lista le korak naprej, ki bi ga nato vse države članice dvanajsterice morale tudi dejansko izpeljati in izvesti.

Poleg drugih novosti naj tu kot zadnje omenimo še eno. Na jesenskem zasedanju manjšinskih strank v Cardiffu v Veliki Britaniji je med drugim tekla razprava tudi o predvidenem Svetu dežel, ki naj bi stal ob evropskem parlamentu. Bil bi mnogo manj

Naročnina za NOVI LIST za leto 1994 znaša 55.000 lir (za tujino 60.000 lir). Vsoto lahko nakazete na poštni tekoči račun št. 13978341 (Trst) ali pa plačate v našem uredništvu, V.le D'Annunzio 27/E.

številen (EP šteje sedaj skoraj 600 evroposlancev). Morda bi v njem bilo mesto za tiste manjše stranke, ki zaenkrat niso zastopane v skupščini v Strasburgu. To bi bil tudi korak naprej za prisotnost in sodelovanje manjših (in s tem predvsem manjšinskih) predstavništev v evropskih organizmih. Zaenkrat pa tu ni še nikake gotovosti, kako bodo to posamezne države urejevale, je pa lahko dober napotek za naprej.

* * *

Leto 1994 bo prineslo politični Evropi četrte volitve v strasburški parlament. Prav gotovo bodo vse prej omenjene teme navdihovale in spremljale volilno kampanjo v dvanajstih državah-članicah. Notranje politične zadeve posebej v Italiji danes sicer nekoliko zagrinjajo to problematiko, saj bodo še prej na dnevnem redu marsikje (tudi pri nas) pomembne upravne volitve, nato pa gotovo spomladi tudi parlamentarne. Evropske volitve so določene za mesec junij. In prav vse te volitve bodo tudi pri nas zadevale manjšinsko problematiko. Zato bomo na to v novem letu zelo pozorni!

a. b.

Pogovor z državnim sekretarjem R. Slovenije dr. Petrom Vencljem

Združuje nas predvsem zavest, da smo del slovenskega naroda

Preteklo je leto dni, odkar ste kot državni sekretar prevzeli skrb za Slovence v zamejstvu in zdomstvu. Prav gotovo ste si naložili na ramena velikansko breme, saj živi izven meja matične države skoraj tretjina celotnega slovenskega naroda. Kaj bi povedali o svoji dosednji izkušnji?

Dolžnost sem prevzel konec februarja letos, tako da še ni minilo leto dni. Nisem je prevzel neveden, saj sem kot minister za šolstvo spoznal mnoge težave in probleme Slovencev v zamejstvu in zdomstvu. V času prvih demokratičnih volitev leta 1990, sem organiziral v Kranju okroglo mizo o Slovencih v zamejstvu in leta 1992 okroglo mizo o Slovencih po svetu. Obe sta bili dobro obiskani in so se ju udeležili mnogi znani zamejski Slovenci. Teže prevzete naloge sem se zavedal. Prevzel sem jo z željo, da naredim vse, kar je mogoče za boljše povezanost med matično državo in Slovenci v zamejstvu, zdomstvu in izseljeništvu.

Preteklost nam je v teh odnosih pustila globoke rane. Zato je ena od osnovnih nalog, kako vzpostaviti pravičen in enakopraven odnos do vseh delov slovenske skupnosti, kako vzpostaviti zaupanje med nami. To, kar nas povezuje, ni enotnost v ideološkem, političnem, verskem ali še kakšnem pogledu. Združuje nas predvsem zavestna odločitev, da se čutimo kot del slovenske skupnosti, kot pripadniki slovenskega naroda. Da ravnanje po teh načelih ne bo možno postaviti kar čez noč, je realnost, ki jo sprejemam. Na tej poti nam ne bo nič poklonjenega, čaka nas resno in zahtevno delo.

Katere razlike ste predvsem opazili med Slovenci v zdomstvu in tistimi v zamejstvu?

Pri Slovencih v zdomstvu je čutili navezanost na domovino, na slovensko kulturo in jezik in pri mnogih željo, da se vrnejo domov. Slovenci v različnih delih zamejstva se počutijo, da so tam, kjer so, doma, želijo ohraniti svoj jezik, kulturo, vero in navede. Povsod pa je prisoten čut ogroženosti in strah pred asimilacijo.

Slovenska ustava in njene izvršilne norme dovolj jasno določajo, kakšen naj bo odnos med slovensko državo in Slovenci izven njenih meja. Kot človek, ki je uradno zadolžen, da ustavno določilo izvaja v vsakdanjem življenju, menite, da je določilo dovolj jasno izoblikovano ali bi želeli še kakšno dopolnilo?

V ustavi je en sam stavek, ki govori o skrbi za vse dele slovenstva zunaj slovenske države in o pospeševanju stikov z domovino. Novih predpisov o urejanju teh odnosov ni, ka-

ko je bilo včasih, pa ni neznan. Z mnogimi deli slovenske skupnosti v zamejstvu, zdomstvu in izseljeništvu stikov skoraj ni bilo. Priča smo bili celo sovražnemu odnosu do nekaterih delov. Res je, da so se ti odnosi začeli boljšati v zadnjem desetletju, vendar še danes niso urejeni. Nekaj od tega bomo morali urediti s predpisi. Pri tem pa je potrebna previdnost, da ne bi padli v birokratsko togost, ki ni sposobna slediti spremembam v življenju.

Slovenci v Italiji smo pred kratkim posredovali italijanskemu parlamentu in vladi zakonski predlog za zaščito in varstvo svojih temeljnih pravic. Zato so vaše izkušnje v tem pogledu gotovo dragocene. Bi kaj o tem povedali?

Gotovo je zaščitni zakon pomemben dokument pri reševanju mnogih odprtih vprašanj slovenske skupnosti v Italiji. To je notranja in mednarodna obveza Republike Italije. Posebno pomembno je, da bo prinesel takšne rešitve, s katerimi se bo strinjala večina tako na Tržaškem, Goriškem in v Benečiji. Ne pričakujemo pa, da bo zakon čudodelno rešil vse probleme. Marsikaj bi lahko bilo že danes drugače, ko zakona še ni, če bi si bolj zupali in bolje sodelovali.

Pa smo že pri problemu, ki se nas neposredno tiče. Kako sodite o svojih izkušnjah pri delu in stikih s slovensko narodno skupnostjo v Italiji?

Slovenski značaj se močno menja od prekmurskih ravnin, preko štajerskih in dolenskih gor, do tržaškega zaliva. Opazna je razlika med Slovenci na Koroškem in v Furlaniji-Juljski krajini. Tudi znotraj Italije so občutene razlike med Slovenci, ki pa jih ni tako preprosto opisati. Rekel bi, da deluje na primer goriška bolj »mehko« od tržaške, celotna Primorska pa »pokončno in samozavestno«.

Katera je po Vašem bistvena razlika med stanjem za časa enoumja in današnjim?

Čas enoumja je razdelil Slovence v dva tabora in uradna Slovenija je skrbela in sodelovala le s tistim delom, ki ji je bil ideološko, politično in še v nekaterih drugih interesih blizu. Do drugega tabora je bila zadržana, nenaklonjena in celo sovražna. Razlike v odnosih so se spreminjale in zmanjševale tako, kot so se menjali in demokratizirali odnosi v Sloveniji sami. Vendar ostajajo in delujejo vplivi iz preteklosti še danes, čeprav je Slovenija samostojna in demokratična država. Za odpravo razlik sta potrebna čas in spremembe v mišljenju in načinu dela.

Kaj bi povedali o poteku pogovorov o posodabljanju Osima? Koliko je ali bo v teh pogovorih prostora za manjšinsko problematiko?

Pogovore med dvema sosednjima državama vidim kot pot za urejanje medsebojnih odnosov na vseh področjih. Razumljivo je, da so interesi in poudarki na obeh straneh različni. Namen pogovorov ni le posodabljanje Osima, cilj je izboljšanje in nadgraditev že doseženega med obema državama. Pri tem gre za uporabo načel, ki sta jih dolžni enako spoštovati obe strani. Obe strani se zavedata, kako pomembno je urediti tudi položaj obeh manjšin, italijanske v Sloveniji in slovenske v Italiji. S to nalogo naj bi se ukvarjala posebna podkomisija, ki jo bom na slovenski strani vodil jaz.

Imamo vtis, da nekatere sile oz. bolje rečeno posamezniki

na tej in oni strani državne meje skušajo manjšino enostransko vpletati v slovensko strankarsko življenje. V tem vidimo tudi glavni vzrok za kritike Vašega dela. Kaj menite o tem?

Žal je vaš vtis resničen. Gre za poskuse ohranjanja privilegijev in posebnega položaja. Stranke so za te namene kar primerno sredstvo. Tudi pota blatenja, lažnih obtožb, grdega sumničenja in očitkov mi niso neznan. Dobro sem jih spoznal že kot član prve slovenske vlade. Mirno lahko rečem, da ne jaz niti moji sodelavci ne razmišljamo skozi strankarske poglede. Zanima nas le pošten in odkrit odnos Slovenca do Slovenca. Odprti smo do vsakega in za vse.

In na koncu še nekaj osebnega: kako boste preživeli božične in novoletne praznike? Že zdaj Vam izražamo najtoplejša voščila in Vam želimo novih uspehov v letu 1994.

Božič in novoletne praznike bom preživel doma z družino. Sedanje delo mi vzame veliko časa, tudi mnoge sobote in nedelje, zato si resnično želim biti te dni v domačem krogu. Čaka pa me v nedeljo na sv. Štefana srečanje z zdomci, ki ga pripravlja časopis Naša Slovenija v Radencih. Možno je, da ostanem tam kakšen dan več. Tudi na novoletno srečanje v Tinje me vleče.

Hvala lepa za dobre želje in voščila. Tudi sam želim, v svojem imenu in imenu svojih sodelavcev, bralcem Novega lista, vsem Slovenkam in Slovencem in vsem ljudem dobre volje blagoslovljene božične praznike in zdravja in uspehov v novem letu.

Pogovarjal se je Drago Legiša

Prijetna proslava ob obletnici Iga Grudna

V Nabrežini je bila v sredo, 8. decembra, osrednja proslava ob 100-letnici rojstva domačega pesnika Iga Grudna. Pel je zbor, ki se imenuje po njem, v moški, ženski in mešani zasedbi pod vodstvom Ksenije Kos. Nadvse zanimiva so bila pričevanja ljudi, ki so Grudna osebno poznali, nato pa so nastopili dijaki domače srednje šole. Zelo originalno so prikazali pesnikovo življenje s slikami in recitacijami njegovih poezij. Dijaki so svoj nastop pripravili sami, seveda s pomočjo ravnatelja in profesorjev.

Na sliki: (foto S. Ferrari) Prizor z Grudnovega večera v Nabrežini

Janez Vuk

Psi lajajo, karavana gre dalje

Z gornjim, prostaško omalovažujoče zvenečim arabskim pregovorom je ljubljansko velepodjetje Smelt v »reklamnem« oglasu v Delu »odgovorilo« na utemeljene obtožbe o milijonskih zneskih v nemških markah, ki so končali v žepih različnih »bossov« tega podjetja in drugih sodelujočih. Smelt se po Hitovem zgledu ni ogradil od kriminalnega početja vplivnih posameznikov, temveč z neverjetno aroganco in cinizmom javnosti sporoča, da so oni »karavana«, ki gre dalje, zgrožena javnost pa je »pasji trop«, ki lahko kvečjemu nemočno laja.

S svojim oglasom je Smelt nehote prisolil zaušnico ne le javnosti, temveč še bolj temu, kar naj bi bila pravna država. Če je kritičnega in zavzetega novinarja še mogoče ozmerjati s psom, ki laja, bi se (pravna) država na tolikšno posmehovanje pravnemu redu morala zganiti že iz preproste razloga, da se v javnosti ohranja utvara, da pravna država ob-

Ljudje v Sloveniji so si vse bolj edini v oceni, da je bilo prej bolje. Toda ljudje se večinoma ne zavedajo, da so žrtve prevejane manipulacije brezvestne politike nekdanje nomenklature, ki zasleduje en sam cilj, namreč bogatenje svojih članov, ne glede na način in sredstva. Pri tem se avtorji te politike poslužujejo državnega aparata, javnih občil in vsakovrstnih institucij, enako kot so se v prejšnjem režimu. Razumljivo je, da jim to v veliki meri uspeva, saj so na večini ključnih položajev še vedno ljudje, ki so te položaje dosegli po partijskem ključu. Vzorčen primer, ki kaže, kako interesi nomenklature lahko vplivajo na delovanje institucij, je afera z mariborskim orožjem. Slovenska sodišča so se v primerih, ko je šlo za tihotapljenje posameznih kosov orožja, nemudoma odzvala. Osumljenci so bili brž aretirani in obsojeni na visoke zaporne kazni. V mariborskem primeru, ko je šlo za več kot desetstisoč avtomat-

Pismo uredništvu

Pustimo, da si Slovenija sama razčiščuje pojme

V Sloveniji se vedno bolj širi navada medsebojnega obračunavanja tako med strankami, kot še bolj med posamezniki, tako politiki kot gospodarstveniki. Končni cilj takega početja je oblast, razloge takega vedenja gre iskati predvsem v osebnem, napačnem pojmovanju demokracije, vzroke lahko iščemo v dejstvu, da je oblastna struktura v Sloveniji v bistvu ista, kot je bila med prejšnjim enoumjem, posledice za mlado demokracijo pa so nam še neznanne, z gotovostjo pa lahko trdimo, da ne bodo prikazovale Slovenije v dostojni (ali kot je tam v modi »evropski«) luči. Zanimivo je, da so se tega lotila z vso vnamo in v prvi vrsti vsa sredstva javnega obveščanja, kar lahko razumemo kot boj za širitev kroga bralcev oz. poslušalcev. Časnikarji, tako radijsko-televizijski kot časopisni, kar tekmujejo v odkrivanju »škandalov« in »škandalčkov«, priljubljen šport pa jim je tudi kritiziranje oz. dobesedno blatenje politikov. Če to lahko razumemo, če že ne moremo opravičiti pri sredstvih javnega obveščanja v domovini, nam ne more biti jasno in nam je sploh nerazumljivo, zakaj se tega sistema poslužujejo tudi zamejski časopisi in še zlasti edini dnevnik.

Ne mine teden, da ne bi v »našem« dnevniku zasledili več ali manj ostrega napada na slovenskega zunanje ministra, ki je enkrat nesposoben, drugič enostransko strankarski, tretjič nepripravljen itd. Tak napad prihaja običajno izpod peresa znanega »naprednega« časnikarja, bivšega odgovornega urednika Primorskega, Boga Samse. Njemu občasno priskoči na pomoč bivši slovenski zunanji minister, Dimitrij Rupel, ki se še ni sprijaznil z dejstvom, da ne zaseda več takega važnega mesta. Da bi kritikam oz. napadom dali večji poudarek, se v Piccolu več ali manj redno oglašja Miro Kocjan, kateremu je posebno pri srcu Zunanje ministrstvo in občasni spodrsaljaji.

Slovenija, kot mlada samostojna država, ki išče samostojno pot med evropske demokratične države, se skuša mednarodno uveljaviti in pokazati, da sodi med zanesljive in resne partnerje, ki so se otreli starega enoumja; to pa ji vselej ne uspe, ker je še preveč oblasti ostalo v rokah ljudi prejšnjega režima, ljudi, ki so se čez noč prelevili ali »demokratizirali« in sedaj branijo svoje privilegije. Če pomislimo še, da je strankarski sistem še v povojih in torej vlada popolen kaos, saj stranke rastejo, se množijo, se levijo iz dneva v dan, da je torej prejšnji »estabilishment« še vedno na ključnih položajih, da je sama vladna večina sad nujne, nenaravne koalicije strank s popolnoma nasprotujočimi si programi, lahko samo občudujemo najvišje vladne predstavnike, da

že leto dni obvladujejo, tudi če ob občasnih medsebojnih nesoglasjih, politični položaj. Tu gre omeniti po eni strani zrelost Drnovška in Peterleta, po drugi pa Kučana.

Pustimo torej, da si Slovenija sama razčiščuje pojme in da njeni prebivalci sami rešijo svoje probleme, saj so doslej dokazali, da znata, ko gre za življenjska vprašanja, pozicija in opozicija najti pravo rešitev. To je končno problem slovenskih državljanov, ki so skoro petdeset let živeli pod enim režimom, ki so si sami izbrali drugega in ki se z vsemi sredstvi (tudi dvomljivimi) skušajo priključiti t.i. »evropski« skupnosti, katero še preveč idealizirajo, saj se Evropa doslej še ni izkazala kot dežela, ki naj bi jo jemali za zgled; vsaj kar zadeva vprašanja zaščite manjšin, korupcije, rasne strpnosti itd.

Vsakdo, ki objektivno sledi in ocenjuje delovanje slovenske vlade, mora priznati, da se dosledno trudi za uveljavitev pravic svoji manjšini, torej nam. To se je v prejšnjem režimu dogajalo le ob izrednih prilikah kot so bili razni obiski predstavnikov slovenske manjšine v Ljubljani ali obratno obiski predstavnikov ljubljanskih oblasti pri nas in to v glavnem deklarativno. Tokrat pa slovenske oblasti dosledno ob vsaki priliki zahtevajo od sosednjih držav še nepriznane pravice za svojo manjšino. Ne vemo, če bodo tokratne, naše in njihove, zahteve uresničene, saj je še vedno premočno čutiti vpliv nacionalističnih sil in ta vpliv se kaže v občasnem, čeprav tihem nasprotovanju Italije do raznih mednarodnih članstev Slovenije (zadnje proti sprejemu v evropski svet za medsebojno obrambo ali odpovedani Drnovškov obisk pri Ciampiju). Jasno je, da italijanski krogi tako politični kot vladni, uspešno izkoriščajo nesoglasja, da o napadih sploh ne govorimo, slovenske manjšine z matično domovino.

Sprašujem se: nam torej vmešavanje in enostranske kritike na slovensko vlado oz. na posamezna ministrstva (zunanje in obrambno) koristi? Je morda ta naloga edinega dnevnika, ki naj bi bil last vse manjšine? Mar je SKGZ, formalni lastnik dnevnika, ubrala pot tretje »krovne« organizacije, samo v nasprotni smeri? To so vprašanja, ki se mi porajajo, ko berem enostranska in tendenciozna poročanja lepega, barvnega dnevnika Slovencev v Italiji; dnevnik, ki naj bi po osamosvojitvi Slovenije postal res časnik vse manjšine, ki pa nas v resnici kot njegov dvojček (ali oče) Republika pita le z eno resnico, ki se rojeva v točno opredeljenih krogih, ki so bolj občutljivi na specifične, morda ekonomske interese, kot na nacionalne interese naše skupnosti.

Antek Terčon

Božično sporočilo in tople novoletne želje naj nam vlijejo novega poguma, volje do dela in vedrosti v nelahkih časih, ki pa jih spremlja zavest, da skupaj marsikaj zmoremo.

Slovenska skupnost
v deželi Furlaniji-Juljski krajini

staja in da je sposobna uveljaviti svoj pravni red in braniti svoje dostojanstvo in verodostojnost. Smelt je namreč jasno, urbi et orbi oznanil, da je »cesar gol«, da je nemoralno, kriminalno početje v resnici koristna in splošna praksa, da je to del »sistema«, ki »deluje«. Oznanil je, da so njegovi ljudje dovolj močni in dovolj protežirani, da se lahko celo posmehujejo »lajajočim psom«. Ob primeru Smelt je simptomatično tudi, da je to podjetje eno najtrdnjših gospodarskih oporišč krogov, ki so blizu predsedniku Kučanu, za katerega je znano, da ga je na zadnjih volitvah podprlo 65 odstotkov slovenskih volilcev.

Smeltov primer bi ne zaslužil tolikšne pozornosti, če ne bi na naravnost karikaturno izostren način razkrival stanja duha v sodobni Sloveniji. Temeljna značilnost sedanjega trenutka je popoln razpad prvinskih moralnih vrednot, ki ga celo prejšnji partijski režim ni dovolil v tako širokem obsegu, zavedajoč se, da bi družba na ta način postala preveč kaotična in neobvladljiva. Danes pa kaos ne gre na škodo partije, temveč na škodo demokracije, zato ga nomenklatura nekdanje partije celo zavestno ustvarja.

skih pušk, minometalce in milijone nabojev, so bili vsi osumljenci izpuščeni že po nekaj dneh in nič ne kaže, da bo zadeva kmalu dobila sodni epilog.

Realni politični in gospodarski sistem v Sloveniji danes je način, ki omogoča obstoj in delovanje t.i. udbomafije. Ta v največji meri obvladuje gospodarstvo in posledično politiko. Toda vse le ni tako brezizhodno, kot se zdi. Obstaja nekaj politikov, nekaj novinarjev, nekaj kritičnih intelektualcev in tudi nekaj anonimnih udbomafijskih skesancev, ki javnosti postopoma razkrivajo doslej skrito politično zakulisje, gospodarski kriminal in naveze med njima. Zdi se, da je led vendarle prebit in da se Slovenci postopoma le začenjajo zavedati, da so pod ploho parol o demokraciji, pravni državi in tržno-socialnem družbenem sistemu postali žrtve državno in politično protežiranega gospodarskega kriminala brez primere in da so kolovodje tega ropa ljudje, katerih smehljajoči se obrazi so se v predvolilnem času ponujali s tisočerihi plakati širom Slovenije. Kot kaže, se tudi Slovenija postopoma približuje nečemu, kar se v Italiji imenuje akcija »čiste roke«.

»Zberite se k molitvi, da se ne izteče čas«

Saša Rudolf

Salavat, džezaza, in el-hašar, po naše oznanilo smrti, pogrebni sprevid in pregnanstvo — tri besede, ki označujejo tragedijo muslimanskega naroda po 20 mesečni vojni, ki ji ni videti konca. Če je še pred desetimi leti, ko so se v Sarajevu mrzlično pripravljali na zimske olimpijske igre, ki v tedanji neuvrščeni Jugoslaviji niso poznale bojkota kot se je to zgodilo na poletnih leta 1980 v Moskvi in štiri leta kasneje v Los Angelesu, le vsak peti Sarajlila (tako se imenujejo med seboj prebivalci Sarajeva) v polnem poznal pomen teh arabskih besed, je bil že aprila 1992, ko se je pričelo trpljenje Bosne, z njihovim pomenom seznanjen vsak tretji, danes pa so na ustih vseh, prav tako kot pred 200 leti, v času turške vladavine. Salavat, džezaza, el-hašar so tudi izraz obupa naroda, ki kot tak sploh še ni zaživel, ki mu ni bilo dano, da bi se poglobil v lastno preteklost, obnovil svoje tradicije in običaje, saj Muslimani drugega sploh niso zahtevali, zavedajoč se, da nimajo lastnega jezika

in kulture, razen tiste, ki je tesno povezana z verskimi običaji bosanskim razmeram prilagojenega islama.

Ko so desetisoči prisiljeni v pregnanstvo, ko morajo zaradi etničnega čiščenja z borno culico v roki zapustiti dom, sorodnike, znance, vse, kar so še do nedavnega imeli, jim ne ostane nič drugega, kot da polglasno, da bi jih sovražnik ne slišal, ponavljajo 59. suro iz korana, ki ga bliže arabsčini izgovarjajo ku'ran. El-šahar, pregnanstvo, je usoda stotisočev, el-šahar je tudi iztočnica 59. sure.

Toda večini ni dano, da bi našla zavetišče pred nasiljem, genocidom, ropanjem kje drugje, v prijaznejših krajih. Ostarelim, ženskam in otrokom v obkoljenih mestih je namenjena še hujša usoda: stradanje, zmrzovanje, in končno smrt od pomanjkanja, srbskih granat ali izstrelkov iz pušk sovražnih ostrostrelcev. Smrt, ki jo naznani iman z minaretov, če jih srbske in hrvaške granate še niso porušile. Iman naznani salavat, oznanilo in molitev obenem:

*Es-salātu, adždžilū bi-s-salāti kable-l fevti,
ve adždžilū bi-t-tevbeti kable-l-mevti.
Kullu nefsin zâikatu-l-mevti,
va mâ nefsun bi ejji erdin temûtu.
El-kabru bâbun, kullu nâsin alejhi dâhilûn.
El-mevtu šerâbun, kullu nâsin lehû šaribûn.
El-mevtu murrûn, kullu nâsin lehû zâikûn.
El-kabru dârûn, kullu nâsin fihâ dâhilûn.
Fe-ntebihu, ju uli-l-elbab.
Fe adždžilū bi-s-salāti kable-fevti,
ve adždžilū bi-t-tevbeti kable-mevti.
Kâlellâhu reâla fi-l-Kûâni-l-mubini:
Izâ drâe edželuhum lâ jestê hirûne sâ-aten ve lâ
jestekdimûne.
Kâlû innâ lillâhi ve innâ ilejhi râdžî'ûne.*

Ali po naše:

Molimo. Zberite se v molitvi, da se ne izteče čas, skesajte se, da smrt ne preseneti nas in vas. Nihče, kar nas živi, ne ve, kje mu je umreti, a vsako bitje zapisano je smrti. Grob je prehod, usojen vsemu svetu. Smrt je napoj, ki moraš ga izpiti. Smrt je grenkost, ki moraš jo požiti. Grob je domovanje vse človeške biti. Mrtvaški beli prti, strgane življenja niti. Zberite se v molitvi, da se ne izteče čas, skesajte se, da smrt ne preseneti nas in vas. Dejal je Alah vzvišeni v koranu jasno: ko pride konec, ga ni moč odložiti niti upočasniti. (Ku'ran VII:34)
Mi Alahovi smo, k njemu se hočemo vrniti.

Premnogokrat ni časa za molitev, džezazo je treba opraviti na hitro in v kritju, ker srbski topničarji najraje usmerjajo svoje možnarje na bolnišnice, šole, tržnice in pokopališča, da z eno samo granato dosežejo čim večje razdejanje. Koliko pogrebov se je na sarajevskih pokopališčih spremenilo

v pokole, ko so srbske granate mrcvarile med žalujočimi.

Potem ko so razkosali Bosno in Hercegovino, ko so se polastili ob nekdanji tih, zdaj pa že povsem očitni pomoči bosanskih Hrvatov, večjega dela ozemlja, Karadžić in njegovi zahtevajo še razdelitev Sarajeva.

Sarajevo pozimi... in še v miru

In ker Evropa le spremlja dogajanje, se zadovoljuje z oskrbo pomoči, in ker tudi svetovna organizacija ni znala ali ni hotela zavzeti odločnejšega stališča in pokazati zobe napadalcu, se Muslimani vedno bolj čutijo same, zapuščene. Nič čudnega, če se versko in etnično sila tolerantni Muslimani vedno bolj približujejo fundamentalizmu, ko pa drugačnega izhoda ne vidijo.

Miloševićeva Srbija, ki je gospodarsko na tleh, prav tako preživlja težke dneve. Inflacija je preseгла vse do sedaj znane rekorde, vsaj polovica aktivnega prebivalstva je na seznamu brezposelnih, v trgovinah, kjer iz ure v uro višajo cene, praktično ni kaj kupiti. Lekarne so prazne, celo aspirin je moč dobiti le za nemške marke.

Kljub temu pa se Milošević ni odpovedal zamisli o veliki Srbiji, ki je povzročila razpad Jugoslavije in vojno na Hrvaškem in v Bosni. V vojaško-geografskem institutu v Beogradu so pred dnevi priredili posvetovanje na temo »Temeljna načela razmejitev nove srbske države«. Sodelovali so generali, člani vladajoče Socialistične stranke Srbije, politiki, zgodovinarji in geografi. Izdelali so zemljevid meja nove srbske države, ki predvsem na Hrvaškem segajo dlje od sedanje fronte razmejitev. V Bosni so v glavnem osvojili vse cilje, očistili pa morajo še vzhodne predele okrog Džepe, Srebrnice in Goražd, ker ti kraji, ki so sicer pod varstvom ZN, sekajo povezavo med vzhodno Hercegovino, Podrinjem in Srbijo. Nadzor naj bi dobili tudi nad vzhodno obalo Neretve, da bi si zagotovili izhod na morje od Prevlake do polotoka Pelješca, vključno z otokom Lastovo.

V vzhodni Slavoniji bi morala Srbija dobiti še del Osijeka, Nuštr, in Županjo. V zahodni Slavoniji naj bi dobili celotno ozemlje, ki je

zdaj pod nadzorom mednarodnih sil. Tudi Sunja naj bi bila srbska, češ da je naravna meja reka Kolpa. Na jadranski obali bi jim pripadla Peruća, Maslenica, Zadar in Širok pas do Biograda. Tako bi Krajina dobila izhod na morje. Hrvaški bi ostal le ozek pas od Šibenika in Splita do Neuma, kar pomeni, da bi bila Tadžmanova republika razdeljena na tri med seboj nepovezane dele. Pa tudi na jugu, na meji z Makedonijo, Beograd zahteva obsežne predele ozemlja, ki naj bi zgodovinsko pripadala Srbiji.

Po 20 mesecih vojnih grozot, bankrota doma, se srbska osvojevalna politika ni spremenila niti za ped, postala je celo še agresivnejša.

FOTO TRST 80
prireja fotografsko razstavo

Darko Bradassi:
BISERI V LEDU

V umetnostni galeriji Le Caveau, ul. Sv. Frančiška 51/a v Trstu, od ponedeljka, 27. decembra, do petka, 31. decembra, urnik 10.30-12.30 ter 17.00-20.00.

Vljudno vabljeni na otvoritev v ponedeljek, 27. decembra ob 18.00!

Tečaj za novoizvoljene slovenske predstavnike

Krožek za družbeno-politična vprašanja Virgil Šček prireja krajši tečaj za upravno-politično pripravo novoizvoljenih občinskih in rajonskih svetovalec. Prvo predavanje je bilo v torek, 14. t.m., v Peterlinovi dvorani v Ul. Donizetti 3. Predaval je dr. Kazimir Cibi na temo: »Pristojnosti občinskih uprav in vloga izvoljenih predstavnikov«. Nadaljnja predavanja bodo določena tudi na osnovi psveta z zainteresiranimi.

Ivo Jevnikar

Deželni odbor pred krizo?

Ko gre Novi list v tisk, še ni znano, kaj bo z deželnim proračunom za leto 1994 in z ostalimi temeljnimi finančnimi dokumenti. V torkih jih je razširjena prva deželna svetovalska komisija skavnila. To se je zgodilo prvič v skoraj 30-letni zgodovini dežele Furlanije-Juljske krajine. Polovica svetovalec je glasovala proti proračunu, druga polovica, strankarsko kar precej pisana, pa se je vzdržala. Opozicija, ki ima v deželnem svetu večino, je namreč tako sprevergla osnutek deželnega odbora, da ga niso mogle podpreti ne Severna liga ne liberalec in republikanec, ki sedijo z njo v deželni vladi.

Kakorkoli bo postopek stekel v deželni zbornici, je jasno, da se je Fontaninijev odbor znašel pred krizo. Krščanska demokracija, socialisti, Demokratična stranka levice in Stranka komunistične prenove so v ostri opoziciji, težko pa si je zamisliti vladno koalicijo teh strank.

Od junijskih volitev do danes pravzaprav deželnemu svetu in deželnemu odboru ni uspelo opraviti kaj posebno pomembnega. Tudi zakonodajna dejavnost je v zastoji. Klestenje sredstev in vedno nova krizna žarišča pa dajejo manjšinskemu odboru prej vlogo gasilca kot pa vlogo daljnoročnega reformatorja.

Ob nastopu je sedanja deželna vlada pojasnila, da želi izpeljati volilno reformo po večinskem sistemu tudi za obnovitev deželnega sveta, nakar naj bi prišlo do predčasne razpusta in novih volitev. Za korenito volilno reformo pa je potrebna sprememba deželnega statuta z ustavnim zakonom. S krizo v Rimu, kjer se napovedujejo predčasne volitve, ni ne časa ne volje za sprejemanje ustavnih zakonov za našo deželo. Kako rešitev, ki naj prepriča dolgo zakonodajno in upravno mrtvilo, bo treba torej pragmatično najti.

Ko se govori o volilni reformi, je treba vedno znova opozarjati na nujnost, da zagotovi vsaj minimalno zastopstvo slovenski manjšini. Slovenska stranka, Slovenska skupnost, je junija prvič izpadla iz deželnega sveta že zaradi delne spremembe volilnega zakona z uvedbo novega vstopnega praga in možnosti povezovanja po dveh strank. Čisti večinski sistem bi bil za manjše, in torej tudi za manjšinske stranke naravnost nemogoč prag, če bi hotele nastopati same. Pri povezovanju z drugimi strankami pa večkrat pride do postavljanja pogojev (na zadnjih občinskih volitvah v Trstu Slovenska skupnost ni mo-

gla nastopati s svojim simbolom), ali pa sploh niso možni sporazumi (to se je za Ssk junija zgodilo na deželni, a tudi na tržaški pokrajinski ravni), tako da smo prepuščeni na milost in nemilost večinskim strankam. Slovenci, ki so izbrali pot vključevanja v vsedrjavne stranke, pa ostajajo odvisni od večine v lastnih strankah. Poznamo izkušnje Slovencev v socialistični stranki, a tudi bolj dobrohotne skupine ne morejo vedno dajati prednosti Slovincem. Stranka komunistične prenove je na primer na občinskih volitvah v Trstu izvolila samo enega svetovalca, torej županskega kandidata Spetiča. Težko si je zamisliti, da bo venomer kandidiral za to mesto Slovenec. V uninominalnih okrožjih pa bo za vsedrjavne stranke še težje določiti slovenskega kandidata.

Zato je nujno treba najti mehanizem, ki naj zajamči vsaj minimalno zastopstvo. Če se bo dalo doseči več, toliko bolje. Zastopstva tako pomembne sestavine tukajšnje stvarnosti ni mogoče prepustiti zgolj srečni volilni aritmetiki in dobri volji večine.

Glede deželne uprave Furlanije-Juljske krajine pa je treba povedati še nekaj glede sredstev v korist kulturnih in drugih dejavnosti slovenske manjšine. Zadnja tri leta je dežela prejela od države po osem milijard letno, s katerimi je krila tudi vse tiste institucionalne postavke, ki jih je pred tem plačevala iz svojega proračuna (Slovensko stalno gledališče, kot pa vsa gledališča, glasbeno šolstvo, raziskovalne dejavnosti itd.). Po nekaterih računih je tako prihranila poldrugo milijardo lir letno. Zato zdaj nikakor ni sprejemljivo, da postavke (pa še s »pozabljenostjo« glede dvojezične šole v Benečiji!) zapisuje skupno s pripombo, da bodo izplačljive pod pogojem, da jih država res krije, kot stoji v osnutku državnega proračuna, ki pa še ni bil dokončno odobren!

Na vsedrjavni ravni je manjšina dosegla zvišanje proutno močno znižane postavke. Upamo, da bo to potrjeno, vendar pa bo potreben še poseben zakonski ukrep, da bo denar razpoložljiv, saj so ga vključili v splošni sklad predsedstva vlade za finančno kritje prihodnjih zakonov. Kaže torej, da bo pot do teh sredstev še dolga.

V primeru zamud, a tudi v najslabšem primeru umanjkanja tega državnega vira, pa si dežela nikakor ne more in ne sme »umiti rok«!

Martin Breclj

Slovenci in volitve na Tržaškem

Na Tržaškem nismo še dobro pospravili novembrskih in decembrskih upravnih volitev, ko nas že čakajo nove volilne preizkušnje. Na obzorju so zdaj predčasne volitve za obnovitev tržaškega pokrajinskega sveta in — seveda kot drugod po državi — parlamenta. Mnogi napovedujejo, da bodo te volitve potekale skupno konec marca in aprila. Kmalu nato pa bi morali voliti še Evropski parlament in ni izključeno, da bo v doglednem času prišlo tudi do predčasne deželne volitve.

Okrog volitev tržaškega pokrajinskega sveta je resnici na ljubo še marsikatero vprašanje odprto. Kot je znano, je bilo to izvoljeno telo »zamrznjeno« takoj po izvolitvi letošnjega junija na osnovi razsodbe deželnega upravnega sodišča Furlanije-Juljske krajine, ki je sprejelo priziv Severne lige, češ da so volitve neveljavne, ker je bila nanje pripuščen lista Furlanskega gibanja brez podpisov, ki jih predpisuje nova volilna zakonodaja za predložitev kandidatnih list. To razsodbo je na začetku decembra potrdil Državni svet, tako da je novoizvoljeni tržaški pokrajinski svet z »listarskim« predsednikom Paolom Sardos Albertinijem na čelu dejansko dokončno razpuščen. Zanimivo pa je, da razsodba Deželnega upravnega sodišča razveljavlja le tisti del volilnega postopka, ki zadeva predložitev kandidatne liste Furlanskega gibanja, medtem ko naj bi bil postopek v ostalem veljaven in naj bi zatorej volitve ponovili s kandidatnimi listami, ki so se veljavno predstavile za 6. junij 1993.

Ta možnost »volitev-fotokopija« je takoj vzbudila val razprav. Dejstvo pač je, da se je v teh nekaj mesecih politično prizorišče na Tržaškem v marsičem globoko spremenilo. Kot se je izkazalo na tržaških občinskih volitvah, so medtem izginili simboli, pojavili pa so se novi. Tako se je npr. neofašistično gibanje MSI predstavilo skupno z nekaterimi liberalci in drugimi nacionalističnimi desničarji s simbolom Alleanza nazionale, od Krščanske demokracije se je odcepil nacionalistični del in se predstavil s listo Cristiano popolari; PSI je zamenjala simbol sicer pa skoraj povsem izginila, Ssk se je predstavila s svojimi kandidati na listi Zavezništva za Trst (Alleanza per Trieste) itd., predvsem pa je nastala volilna naveza med Zavezništvom za Trst, KD in DSL, ki je uspela prevladati nad listarsko-neofašističnim blo-

kom in osvojiti tržaško občinsko upravo.

Skratka, ko bi morali ponoviti tržaške pokrajinske volitve s stari listami, bi morali napraviti skok v že preraščeno politično preteklost. Poleg tega se pojavljajo tudi čisto pravni ugovori proti možnosti »volitev-fotokopija«, obstaja pa tudi priziv Ssk na deželno upravno sodišče proti razporeditvi volilnih okrožij, po katerih so potekale zadnje tržaške pokrajinske volitve, tako da je skoraj gotovo, da bo treba izvoliti novi tržaški pokrajinski svet z razpisom povsem novih volitev.

Kot rečeno, bodo te volitve po vsej verjetnosti potekale skupno s parlamentarnimi konec marca ali aprila. Za Slovence in še posebej za Ssk se bo znova postavilo vprašanje, kako se na njih predstaviti, tudi spričo dejstva, da bodo potekale po novih volilnih pravilih večinskega tipa. Naj glede tega pribijemo nekaj ugotovitev na osnovi dosedanjih izkušenj.

Slovenci lahko z veseljem ugotovimo, da smo zadnje upravne volitve v občinah Trst, Devin-Nabrežina in Milje dobro prestali in da smo bili v dobršni meri deležni nagrad, ki jih večinski volilni sistem določa za zmagovite liste. Seveda pa ni nikjer rečeno, da bo vedno tako, kot po drugi strani dokazuje tudi negativna izkušnja na letošnjih junijskih deželnih in tržaških pokrajinskih volitvah. Ni si težko predstavljati, da bodo v tem smislu za slovensko manjšino posebno problematične parlamentarne volitve, zaradi česar ostaja slej ko prej utemeljena zahteva po zajamčeni minimalni zastopnosti naše narodne skupnosti v izvoljenih telesih, kakršno že poznajo Italijani v Sloveniji in druge manjšine v Evropi.

Dosedanja izkušnja nadalje pravi, da se Slovenci in še posebej Ssk v danih razmerah morajo vključiti v širše volilne naveze, če hočejo biti uspešni, pa čeprav postane slovenska prisotnost na tak način na volitvah »manj vidna«. A dosedanja izkušnja prav tako zgovorno dokazuje, da je slovenska stranka tudi v novih razmerah nadvse koristna in potrebna. Prav z njo smo Slovenci lahko učinkoviteje nastopali kot enakopraven sogovornik pri oblikovanju list in sploh kot politični osebki v volilnem in povolilnem soočanju, poleg tega pa smo tudi s strankarsko organiziranostjo uspeli izvoliti več predstavnikov kot bi jih sicer.

Novi župan Riccardo Illy o težavah mesta in manjšinskem vprašanju

»Če se bo Trst znal odpreti, bo lahko postal važen center za gospodarsko in kulturno izmenjavo«

Trst je po zadnjih občinskih volitvah dobil nov obraz z izvolitvijo podjetnika Riccardo Illyja za župana, ki ga sedaj čaka nad vse težavno delo, saj se je v mestu v teh letih nakopičilo toliko problemov, da je sploh težko odločiti, kje začeti. Primarni pomen ima seveda gospodarsko vprašanje, vendar razvoj ni mogoč brez sodelovanja slovenskih in italijanskih občanov. V tem smislu pa bo treba še veliko narediti, saj so dosedanja upravitelji mesta na vse načine preprečevali vsakršno zblizanje med obema narodnostnima skupnostima, poglobljali so sovraštvo in stare spore ter podpirali nacionalizem. Rezultat tega početja je sedaj pred nami.

O novih možnostih za Trst, delu za njegov razvoj, načrtih za mlade ter o vprašanju slovenske manjšine smo se za to praznično številko pogovorili z županom, ki si je bil pripravljen vzeti nekaj časa kljub temu, da so ga že od prvega dne po njegovi izvolitvi kar »zasuli« s prošnjami za intervjuje, pogovore, srečanja, sestanke...

Kakšen se vam zdi Trst sedaj, ko ga gledate iz drugega zornega kota? Ste si predstavljali, da bo toliko dela?

Nekoliko sem podcenjeval volilno kampanjo; mislil sem, da bo manj naporena. Že ko sem sprejel kandidaturu za župana pa sem vedel, da bo dela veliko, saj se je v tem času v Trstu nakopičilo veliko problemov. Nisem pa pričakoval, da bom že dan ali dva po izvolitvi prejel na desetine prošenj za razna srečanja, obiske ipd., torej še pred mojo prisego, po kateri bom polnomočno prevzel svoje pristojnosti. Takoj sem izbral odbornike in zdi se mi, da nisem izgubil nobenega koristnega dneva za delo. Prvi koraki so torej bili storjeni, sedaj pa se bo treba začeti bolj poglobljeno in natančno ukvarjati s posamezniki problemi.

Bistveni predpogoj za »preporod« Trsta je predvsem gospodarski razvoj. Kaj mislite storiti za doseg tega cilja in na katerih področjih bi mesto, po Vašem mnenju, lahko postalo konkurenčno drugim mestom v deželi Furlaniji-Julijski krajini in sploh v državi?

Vprašanje je zanimivo in zadeva bistvo problema. Prepričan sem, da mora mesto prav tako kot podjetje čim bolj izkoristiti svoje možnosti in skušati po eni strani zadovoljiti svoje kliente (ali občane), po drugi pa tekmovali z drugimi podjetji (ali mesti). Trst torej mora biti v konkurenci z Vidmom, Benetkami, Ljubljano, Koprivom itd.

Naše mesto ima velike prednosti vsaj na treh področjih. Prvo je že sam geopolitični položaj. Do sedaj je bil namreč Trst nekje na robu Evropske skupnosti, po padcu železne zavese pa je postala pozicija tega mesta zelo ugodna, saj smo v samem središču »evropske hiše«. Če se bo Trst znal odpreti, bo lahko to ugodnost tudi izkoristil in postal pomemben center za gospodarsko in kulturno izmenjavo. Večina govori le o pristaniški dejavnosti, vendar pa je razvoj možen tudi v drugih smereh — tako na področju finančnih in zavarovalniških storitev

kot tudi izmenjav znanja in izkušenj. Seveda pa bo vse to mogoče, če se bodo tudi države evropskega vzhoda začele gospodarsko razvijati. Osebnost sem prepričan, da se je ta proces že začel.

Drugo področje, na katerem je Trst gotovo lahko konkurenčen, je znanost. Center za teoretsko fiziko, SISSA, raziskovalni center in sinhrontron so že dosegli takšno stopnjo razvoja, da je njihove dosežke in odkritja mogoče uporabiti tudi v ekonomiji. Tu mislim predvsem na podjetja na visoki tehnološki ravni.

Turizem pa je tretje področje, na katerem bi Trst lahko imel uspeh. Naravne in kulturne znamenitosti mesta doslej niso bile izkoriščene. Lahko bi rekel, da ni sploh nihče niti izdelal načrta za razvoj turizma v Trstu. Skrajni čas je, da javnosti tako na državni kot mednarodni ravni opozorimo na prednosti Trsta in privabimo v mesto čimveč podjetnikov.

S katerim problemom ste se kot novi tržaški župan najprej srečali in katero je bilo vaše prvo zadoščenje?

Prvi pomemben problem je bila zasedba poslopja v Ulici Gambini, v katerem bi skupina mladih želela urediti socialni center. Zadovoljen pa sem bil, ko mi je po dveh srečanjih uspelo te mlade prepričati, da se bomo lahko razgovarjali dalje o njihovih željah in

načrtih pod pogojem, da bodo spoštovali zakone. Ko so sile javnega reda prišle v ulico Gambini, da bi poslovanje izpraznili, ni bilo več nikogar...

Tudi vprašanje mladih so v Trstu dolga leta podcenjevali. Kaj po Vašem v tem mestu najbolj potrebujejo in kaj se da narediti zanje?

Za mlade bo treba v najkrajšem času storiti nekaj konkretnega predvsem na treh področjih. Prvi problem je seveda zaposlitev. Kot sem že prej omenil, je treba ustvariti nova delovna mesta in torej izkoristiti možnosti, ki nam jih ponujata predvsem znanost in turizem. Občinska uprava bo morala dalje poskrbeti tudi za športno dejavnost. Pomanjkljivosti so na tem področju precejšnje: primernih prostorov ni ali pa jih slabo upravljajo, prav tako ni sodelovanja med občino in raznimi športnimi združenji. Kot zadnje pa bo morala občinska uprava tudi ukrepati v korist kulturnih dejavnosti. Menim, da potrebujejo mladi prostor, v katerem lahko izražajo svoje ideje in uresničujejo svoje načrte, se učijo tega, kar jih zanima in delajo kaj koristnega za celotno skupnost.

V vseh teh letih so vodilni krogi v mestu poglobljali razlike med obema narodnostnima skupnostima in odklanjali sodelovanje, s tem pa so izgubili veliko priložnosti, tudi gospodarskih. Kako bo sedaj mogoče popraviti storjene napake?

Prvo, kar potrebujemo in za kar si bom prizadeval, je vzpostavitev dialoga, ki ga v preteklosti ni bilo. Trst nima zaledja, ampak ima dve meji — ena je Slovenija, druga pa morje. Dokler torej na bližnjo republiko ne bomo začeli gledati kot na naravno zaledje Trsta, bo mesto še vedno utegneno. Čimprej bo treba vzpostaviti stike, ki bi pravzaprav morali biti naravni in ki bodo v bodoče lahko tudi nujni, ko bo Slovenija zaprosila za vstop v Evropsko gospodarsko skupnost.

Kako namerava občina rešiti pravice slovenske manjšine in kako boste slovenskim volilcem omogočili sodelovanje pri upravljanju občine?

Menim, da je bil problem slovenske manjšine umetno ustvarjen, ker je bil pač učinkovit argument v volilnih kampanjah. Zato sem prepričan, da predsodki do slovenskega jezika in kulture niso globoko zakoreninjeni v tržaški zavesti. Najprej je torej treba omogočiti medsebojno spoznavanje. Pogosto slišimo, da uživajo Slovenci v tržaški pokrajini že itak vrsto privilegijev. Osebnost ne vem, kateri so,

vendar pa ljudje temu verjamejo, saj so jim to ponavljali ob vsaki volilni kampanji. Te stvari je treba enkrat za vselej pojasniti. Kar pa zadeva upravljanje občine menim, da je treba slovenskim občanom priznati enake pravice pri vodenju »podjetja-občine«, kot to jaz imenujem, prav tako pa tudi pri drugih javnih ustanovah.

Ko sem se po svoji izvolitvi zahvalil slovenskim volilcem v njihovem jeziku, so nekateri zagnali vik in krik. Če bi govoril angleško, francosko ali nemško, ne bi bil nihče nič rekel. Tudi za slovenščino ni in ne sme biti nobene razlike. Zavedati se moramo kozmopolitske tradicije Trsta in dejstva, da je naše mesto doživelo največji razcvet prav v času, ko je bilo res stičišče različnih narodov in kultur.

Se boste v bližnji bodočnosti srečali tudi s političnimi in drugimi predstavniki iz bližnje Republike Slovenije?

Že med volilno kampanjo sem imel osebne stike z nekaterimi predstavniki iz Slovenije, sedaj pa nameravam opraviti nekaj obiskov. Mislim, da bo v tem smislu mogoče tudi plodno sodelovanje s predsednikom deželnega odbora Fontaninijem, ki se prav tako zaveda nujnosti stikov s sosednjo državo ne samo za Trst in za deželo, ampak tudi za vso Italijo.

Ob koncu pa še osebno vprašanje — kako boste preživeli božične in novoletne praznike?

Trenutno še ne vem. Upam, da bom vsaj dva ali tri dni preživel z družino v hribih, vendar ne vem, kakšne so dolžnosti župana v tem obdobju. Od 25. decembra dalje bom spet tu in bom do novega leta na delu.

Pogovarjala se je
Helena Jovanović

Zadruga Grmada - Devin
in zbora
Fantje izpod Grmade
ter Dekliški zbor Devin
vabijo na odprtje
razstave del Edija Žerjala
SANJE O KRASU
v ponedeljek, 20. decembra,
ob 18.30.
na sedežu devinskih zborov

Prihodnjo soboto, 18. decembra, bodo taborniki Rodu modrega vala v Kulturnem domu v Trstu proslavljali 40. obletnico nastanka svoje organizacije. Svečana prireditev se bo pričela ob 20.30.

***

Na tržaški fakulteti za zgodovino je prejšnji teden predaval prof. Besim Spahić, profesor komunikologije na sarajevski univerzi, ki se je pred vojnimi grozotami v svoji domovini zahteval v Ljubljano. Gost je udeležencem nazorno in natančno razložil zgodovinsko ozadje bosanske tragedije, ki je nujna podlaga za razumevanje vzrokov divjega spopada na tleh nekdanje Jugoslavije.

Pogovor s pokrajinskim predsednikom Ssk dr. Štefanom Bukovcem

»Upati je, da bodo tudi v Gorici Slovenci volili složno in enotno«

Tudi v občini Gorica se bo kmalu začela volilna kampanja za občinske volitve, ki bodo prihodnje pomlad. Slovenci bodo morali biti tokrat še posebno pozorni, predvsem pa nastopiti složno. Kot se je izkazalo že v Trstu, nova volilna zakonodaja, ki jo bodo tokrat prvič »preizkusili« tudi v Gorici, kaznuje vsakršno drobljenje in razprševanje glasov. O vsem tem in splošno o stanju na Goriškem smo se pogovorili s tamkajšnjim pokrajinskim predsednikom Slovenske skupnosti dr. Štefanom Bukovcem.

Kaj je zakrivilo konec zadnje občinske uprave na Goriškem?

Prejšnja občinska uprava je dejansko umrla naravne smrti, ker se župan Tuzzi ni znal prilagoditi novim razmeram in potrebam. Slovenska skupnost je že leto dni pred zapadlostjo predlagala, naj bi se koalicija razširila in naj bi vanjo vstopile nove sile ter da bi tudi program posodobili in prilagodili novim razmeram. Eno od glavnih vprašanj, zaradi katerih se je koalicija razdelila, je bila gradnja šole za finančne stražnike v Standrežu. Ssk je bila vedno odločno nasprotna gradnji. Resno vprašanje so bili tudi pretresi glavnih strank, ki so vodile upravo — KD in PSI — in to na vsedržavni in tudi krajevni ravni. Jasno je, da je bilo v takih razmerah nemogoče nadaljevati z vodenjem občine.

Kako pa upravlja občinske »zadeve« vladni komisar, ki je nastopil po razpustitvi sveta?

Komisarska uprava, ki še vedno traja, se ukvarja izključno s tekočimi problemi, ostali pa so nekako »zamrznjeni«. Na mrtvi točki so tako ostala gospodarska vprašanja, ki so tudi na Goriškem zelo pereča, saj pri nas zapirajo številne trgovine, podjetja, ki se ukvarjajo z mednarodno trgovino, imajo prav tako težave, da ne govorimo o krizi že itak maloštevilnih industrijskih obratov. Prav tako se ni v tem času, odkar vodi občino komisar, nič premaknilo glede ureditve mestnega prometa. Isto velja tudi za vprašanje, ki zanima vse Goričane, posebno še nas Slovence — tu mislim na sodelovanje z Novo Gorico in Slovenijo nasploh. Na tem področju sedaj vse miruje...

Kdaj bodo občinske volitve na Goriškem in koliko svetovalcev bo sedelo v novem občinskem svetu?

Po vsej verjetnosti bodo volitve aprila meseca. Datum še ni znan, ker je odvisen od vsedržavnih in evropskih volitev. Tokrat bomo tudi mi na Goriškem preizkusili novi proporcni sistem z neposredno izvolitvijo župana in verjetno balotažo. V novem občinskem svetu bo 40 svetovalcev, torej prav toliko kot doslej.

Novi volilni zakon zahteva seveda od samih strank popolnoma drugačen pristop, posebno pozorni pa bomo morali biti pri tem Slovenci...

Iz novega volilnega zakona izhaja predvsem potreba po povezavah. Kot smo videli že pri tržaških volitvah, bo zelo pomembno, kako se bomo Slovenci povezali, s kom se bomo povezali in kako bomo med seboj sodelovali.

Kako pa se Slovenska skupnost na Goriškem pripravlja na spomladanske volitve? Kakšno pot bo ubrala oz. s kom se bo povezala?

Slovenska skupnost že pol leta sodeluje s skupino tranzverzalcev, ki jo sestavljajo še DSL, t. i. »občani za Gorico« (skupina, ki je izstopila iz KD), del republikancev in zeleni smejočega se sonca. S to skupino Ssk res aktivno sodeluje in je v tem času že močno

razgibala goriško javno mnenje s celo vrsto pobud, ki se nanašajo na vse najbolj aktualne probleme mesta in občine — od gospodarstva, kulture, zdravstva in vprašanja infrastrukture pa vse do predlogov v zvezi z nadgradnjo osimskih sporazumov. Na pobudo te skupine tranzverzalcev naj bi, ko bo čas, nastal tudi odbor »modrecev«, ki bo imel nalogo, da izbere kandidata za župana in to povsem neodvisno od strankarskih interesov.

Kaj pa glede možnosti, da bi vsi Slovenci nastopili na teh volitvah složno in enotno? Kaj je goriška sekcija Ssk doslej storila v tej smeri?

Naša stranka se je doslej sestala s predstavniki Slovenske kulturno-gospodarske zveze in se z njimi pogovorila o problemu bližnjih volitev, na katerih bi se Slovenci morali znajti na istih pozicijah. Prišlo je do dogovora, da bi izdelali skupni program o specifični problematiki slovenske manjšine, v katerem naj bi se prepoznali vsi pripadniki naše manjšine, ki živijo v goriški občini. Upati je, da bo tudi v Gorici, kot v Trstu, Slovenci složno volili in si zagotovili močno predstavništvo v občinskem svetu.

V kolikšni meri lahko, po Vašem mnenju, sedanja izkušnja na goriški pokrajini vpliva na bližnje občinske volitve?

Menim, da lahko sedanje stanje na goriški pokrajini vpliva na občinske volitve v tem smislu, da so občani začeli spoznavati, kako je protestna vloga, ki jo je odigrala Severna liga, čisto nekaj drugega kot pa upravna sposobnost in učinkovitost. Teh pa doslej, na žalost, nismo videli.

Pogovor je zapisala
Helena Jovanovič

Prelat Slavko Bavdaž počiva med domačimi

V petek, 19. novembra, je bila v goriški stolnici pogrebna maša za prelatom Vladislavom Bavdažem, dolgoletnim ravnateljem oddelka za pravne zadeve na vatikanskem državnem tajništvu. Bil je torej visok vatikanski funkcionar. Rodil se je v Solkanu leta 1920 in po goriškem malem semenišču je filozofske in teološke vede študiral na Gregorijani in Lateranu v Rimu. Kot novomašnik je dve leti služboval v Gorici, leta 1947 pa se je vrnil v Rim, da bi nadaljeval študij. Najprej je delal v Koncilski kongregaciji, od leta 1970 pa je bil ravnatelj oddelka za pravne zadeve.

Umrl je po dolgi in težki bolezni, ki ga je priklenila na vožiček in posteljo, v ponedeljek, 15. novembra. Od rajnega prelata Bavdaža so se z mašo zadušnico, ki jo je vodil nadškof Giovanni Battista Re, poslovili tudi rimski Slo-

venci in študentje in sicer v cerkvi sv. Ane v Vatikanu. Nadškofu so asistirali še trije škofje in rektor Slovenika, msgr. Jezernik. Prisoten je bil tudi slovenski veleposlanik pri Svetem Sedežu dr. Falež.

Pogrebno mašo v goriški stolnici pa je vodil goriški nadškof Bommarco, ob njem je somaševal tudi koprski škof Pirih ter več kot 50 duhovnikov, med temi dobra polovica iz Slovenije. Med mašo je uvodoma kratko spregovoril nadškof Bommarco, koprski škof msgr. Pirih pa je orisal Bavdažovo življenjsko pot in se mu v imenu slovenske Cerkve zahvalil za vse nasvete in pomoč, ki jo je rad nudil rojakom.

Rajni prelat Vladislav, večina ga je poznala za Slavka, Bavdaž počiva v družinskem grobu. Naj mu bo torej lahko domača zemlja.

V Pliskovici so se poslovili od župnika Ivana Delpina

V Pliskovici so se sredi novembra, v petek, 19. novembra, poslovili od dolgoletnega župnika Ivana Delpina, ki je bil v vasi od leta 1937. Rajni duhovnik se je rodil leta 1905 v Podgori pri Gorici in je v življenju okusil zares veliko. Pogreba se je udeležila ogromna množica ljudi, saj je bil Ivan Delpin zelo spoštovan in cenjen duhovnik. Pogrebno mašo je vodil koprski škof msgr. Metod Pirih ob asistenci generalnega vikarja msgr. Podveršiča, komenskega dekana msgr. Krapeža in župnika Viljem Žerjala, somaševalo pa je še kakih 60 duhovnikov. Na koru je pel mogočen združen zbor iz Pliskovice, Velikega Dola in Gabrovice. Med homilijo je škof Metod Pirih prikazal življenjsko pot rajnega duhovnika. Poudaril je njegovo zgledno duhovniško življenje in kako je še zlasti zadnja leta, odkar je oslepel in tudi deloma oglušel, velik del dneva premolil. Poudaril je, kako je bil rajni Delpin človek široke kulture, pesnik in odlični govornik ter katehet. Doživel je grozoto prve svetovne vojne, saj je kot desetleten deček moral z družino v begunstvo. Prvo izobrazbo je dobil v zavetišču za begunske sirote na Dunaju, po vojni so ga premostili v taborišče Strnišče pri Ptuj, nekaj časa je bil nato pri salezijancih, pri zdravljenju v Italiji pa ga je nadškof Sedej sprejel v goriško blagoslovje, posvečen pa je bil 26. marca 1932 v Vidmu. Eno leto je bil nato kaplan v Cerknem, nato štiri leta župnik na Otlici, od leta 1937 do 1985 ko je bil zaradi pešanja sluha in vida razrešen službe župnika je to službo opravljal v Pliskovici, kjer je sicer živel vse do smrti.

Po maši so se od rajnega poslovili komenski dekan Krapež, v imenu župljanov vseh vasi, v katerih je Delpin služboval na Krasu, Ivan Bortolato in na koncu še župnik Viljem Žerjal, ki mu je prinesel pozdrav z rodne Goriške. Zahvalil se mu je tudi za zbuditev duhovniškega poklica to tudi v imenu Šušteršiča iz Kosovelj, ki kot misijonar deluje v Boliviji.

Ivana Delpina moramo tudi omeniti kot pesnika, več njegovih poezij je uglasbil Vinko Vodopivec, in tudi kot splošnega vzgojitelja, ki je še zlasti pod fašizmom skrbel, da v vaseh, kjer je služboval ni utihnila slovenska beseda. Pliskovljani pa so mu tudi hvaležni, ker je spomladi leta 1944 posredoval pri nemških častnikih, da niso zažgali vasi in deportirali vaščane, pretepli so ga, a brez posledic odšli iz vasi.

Pet knjig, ki so lahko v ponos Goriški Mohorjevi družbi

Goriška Mohorjeva družba od letos naprej stopa v bodočnost z novo organizacijo, saj so zaradi finančnih olajšav in pravnih zadev GMD vključili v kulturno zadrugo, v kateri sta še Katoliški glas in revija za otroke Pastirček. Za ta korak so se odločili zato, ker bi sicer finančni pritisk postal nevzdržen in ne bi zmogli finančno kriti izdaje vsakoletne knjižne zbirke.

Letošnja knjižna zbirka GMD za leto 1994 prinaša pet knjig, ki so lahko majhni in predvsem ljubiteljski založbi v velik ponos. Ob dejstvu, da vsi ljudje pri goriški založbi GMD delajo brezplačno in samo z dobro vo-

JURIJ PALJK

ljo, je ta podatek izredno važen, namreč dejstvo, da letošnja zbirka obsega pet knjig. Samo ljudje, ki so kdajkoli poskusili izdati še tako majhno brošuro, vejo, kakšen napor pomeni izdajanje petih knjig, če nimaš uslužbenec in profesionalcev, ki se samo s tem ukvarjajo. Prav zato izrekamo na tem mestu vsem v GMD javno pohvalo in obenem željo, da bi tako nadaljevali še naprej, tajniku GMD Marku Tavčarju pa gredu kot izvršnemu organu založbe GMD vse naše čestitke in zahvala za dosedanje delo.

Kot rođa v gumbnici GMD je gotovo sedaj že nezamenljivi in nepogrešljivi **Slovenski primorski biografski leksikon**, ki ga že vrsto let imenitno ureja prof. Martin Jevnikar. Letos je GMD izdala snopič leksikona, ki gre od črke B do črke L in zajema 430 imen javnih delavcev, vseh primorskih javnih ljudi, ki so si na katerikoli način zaslužili, da se jih uvrsti v leksikon. Seveda je to že drugi dopolnilni snopič leksikona, tretji in najbrž zadnji naj bi izšel prihodnje leto, pa čeprav je na predstavitvi prof. Jevnikar dejal, da se že čuti potrebo po posodabljanju leksikona, ki pa naj bi vseeno naslednje leto končal. Epohalno delo je edinstven primer na Slovenskem, saj podobnega leksikona sedaj ni več nikjer, baje nam ga celo v Ljubljani zavidajo. Ob vsej hvali pa ne moremo mimo dejstva, da so nekatere osebnosti, predvsem s Tržaškega ozemlja, preveč natanko obdelane, medtem ko so nekateri ljudje iz Slovenije premalo. To pa ne v grajo, ampak samo kot opozorilo za naprej. Od slovenskih gospodarstvenikov sem tudi slišal pripombo, pa čeprav pri leksikonu sam ne sodelujem, da jih primorski leksikon premalo upošteva, ker da oni ustvarjajo delovna mesta, ne vem sicer, kje jih, če jih res, a sem jim rekel, naj kaj več denarja dajo za kulturo, nakar so umolknil.

Ko se vračajo delfini je naslov na oko zelo lepe knjige, za to je poskrbel slikar Žerjal, napisala pa jo je imenitna slovenska pisateljica, ki bi si zaslužila mesto v vsaki antologiji sodobne slovenske proze, Bruna Marija Pertot. Prijetna gospa je na goriški

predstavitvi povedala, da je napisala knjigo o barkovljanskem obrežju in nekako prerasala ljudi vanjo in nekaj slovensko vas, vse nekako tako zamešala, da se resničnih oseb ne da prav spoznati, ker bi bilo sicer hudo. Knjigo sem začel brati že na avtobusu, ki me je vlekel proti zabiti furlanski nižini in sem jo isti večer tudi končal. Predvsem me je presenetila njena proza, ki je tako polna lirčnih utrinjkov, da se človeku zdi, da bere najlepšo poezijo, ki so jo kdaj ljudje pisali ob morju. Nisem pristaš opisov cvetja in tudi narave ne, ker me pač privlači dosti bolj »mozganje« po notranosti in »filozofski« problemi, življenje suho in golo, tako kot je in ne tako, kot bi si ga mi želeli. Pa vendar me je Pertotova s svojimi lirčnimi opisi življenja prepričala in prepričan sem, da bom njeno knjigo še večkrat bral. Škoda, ker knjige ne bo dobil v roke kak dober ameriški režiser, ker bi iz vsake njene majhne črtice lahko napravil dolg in lep film. Proza Brune Pertot je zelo lahka, neverjetno lahko ji teče pero in kar je najlepše, ne kaže čustev, čustva so nekako zadaj, prihajajo na dan iz dejanj malih »junakov« iz Barkovelj, preprostih ljudi, nas samih, ki smo vsi malo Barkovljani, vsaj v smislu Brune Pertot. Ko to pišem, knjige nimam ob sebi, ker je tako boljše, sicer bi začel takoj brskati po nji in bi vlekel na dan citate ter tako bralcu pokvaril užitek tihih ur finega branja, lahko le citiram po spominu tisto o tem, kako je »naša hiša vedno bolj prazna«, ali pa zgodbo, prekletu krvavo in življenjsko zgodbo dveh, ki sta daleč vsak sebi in že v srednjih letih, a še vedno prekletu zaljubljena in oba v napačnih zakonih.

Izseljenec v Avstralijo, Ivan Kobal s Planine pri Ajdovščini, je napisal v angleščini knjigo o možeh, ki so gradili sistem elektrarn v Snežnih gorah v Avstraliji, kot bi lahko poslovenili ime Snowy. **Možje s Snowyja** je knjiga, ki jo je napisal Kobal za GMD, priredila, lektorirala in za tisk pripravila pa v glavnem ravnateljica v pokoju in sedaj še bolj aktivna kulturna delavka Nada Pertot, ki je o knjigi dejala, da bi rada videla, da bi jo bralci ta-

ko vzljubili kot ona. To je pričevanje o naših izseljencih, ki so v petdesetih letih odšli v Avstralijo in tam skupno z drugimi narodi gradili novo Avstralijo, ki je prav v tistem času začela postajati moderna in sodobna država. Kobalovo delo je hitro in berljivo zelo dobro, zgodba je izrazito »filmska«, predvsem pa je zelo lep poklon GMD vsem avstralskim slovenskim izseljencem, katerih je bojda še danes okrog 30 tisoč in o njih šele zadnje čase vemo nekaj več.

Dorica Makuc je pripravila za GMD po dolgi in mučnih raziskavah izredno knjigo, ki sta jo tajnik Marko Tavčar in urednik zbirke Naše korenine pri GMD dr. Branko Marušič z vso pravico uvrstila v letošnji program. Knjiga nosi naslov **Aleksandrinke** in govori o ženah, dekletih, skoraj otrocih in tudi ženah srednjih let, ki so iz spodnje Vipavske in Goriške odhajale služiti slane in grenake kruhe v Egipt, kjer so delale kot služkinje, dojičje, kuharice, pomočnice. Knjigo bi moral vsak Primorec prebrati, tako da bi vsaj vedel, kakšna je tudi naša zgodovina. Toplo jo priporočam profesorjem v šolah, naj jo dajo slovenskim dijakom v zamejstvu in v Sloveniji za obvezno branje, ker je res presunljiva. Dorica Makuc je z lahnim peresom napravila nekaj, kar je vmes med reportažo in suho dokumentarno snovjo in med lirčnim opisom teh svetih žena, ki so daleč od doma služile denar in se včasih tudi niso več vrnile domov. Zajema obdobje, ki gre nekako od začetka gradnje Sueškega prekopa, ko so se tja preseljevali bogati trgovci in meščani iz Gorice in Trsta in z njimi seveda tudi služinčad, pa vse do konca druge svetovne vojne, ko je bilo tega krvavega tlačarjenja primorskih žena konec. Naj tu navedem samo zgodbo žene, ki je doma pustila moža z dvema majhnima otrokoma, se v Egiptu spet poročila, njen mož je doma nosil vedno njeno fotografijo s seboj v hlačnem žepu, tudi v delovnih dneh, ona pa ni nikdar pisala, vse dokler ji ni umrl muslimanski mož, a takrat je bil njen slovenski prvi mož že mrtev in njena hči mu je pismo prebrala na pokopališču... O tej zgodovini še premalo vemo, pre-

več nas je zaposloval fašizem in anti-fašizem, mali ljudje, ki pa edini zgodovini pišejo, so nas nekako obšli. Makučevi je uspelo rešiti pred pozabo vsaj nekaj teh ženic (in njihovih obrazov), ki so slano služile za svoje ljudi, naše prednike. Knjiga je nepogrešljiva v vsaki primorski knjižnici in v vsaki primorski družini. Dokument nekega časa je, katerega se ne smemo sramovati, kot se je do sedaj delalo, ampak moramo vanj pogledati z drobnogledom, da nam postane jasen in bolj razumljiv, bolj naš, ker je naš in naše korenine pa veliko bližje in bolj prijazne, doumljive.

Koledar GMD za leto 1994 je kot vsako leto uredil dr. Jože Aleksij Mar-

Otroški zbor Ladjica
Dekliški zbor Devin
in Fantje izpod Grmade
vabijo na

KONCERT BOŽIČNIH PESMI

v cerkvi Sv. Duha v Devinu
na sv. Štefan, ob 16.00 uri.

kuža, ilustriral pa ga je Hijacint Jusša. Koledar je tradicionalen in prav je tako, morda bi mu svetovali samo malce boljše grafično podobo, ki bi morala biti dosti bolj moderna za današnji čas. Spodobi se namreč, da tudi GMD stopa v korak s časom, kar je sicer z drugimi knjigami že pokazala. Koledar GMD daje precejšen poudarek cerkvenim ljudem, ki so odšli v letošnjem letu v večnost in to je dobro, saj bomo čez leta lahko le tu črpali vire o ljudeh. Sicer pa je poln raznih zapisov iz kulturnega, cerkvenega, slovenskega življenja v zamejstvu, priloženih ima tudi nekaj poezij. Kot vsak almanah ima tudi koledar s svetniki in luninimi menami, vrsto koristnih podatkov in bo kot tak prijeten čez celo leto.

* * *

V Trstu zasedal deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa

Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa za Furlanijo-Julijsko krajino je na svoji redni seji v Trstu v četrtek, 16. decembra, posvetil osrednjo pozornost razmeram po nedavnih volitvah, ki so skupnemu slovenskemu nastopu prinesle nedvomno razveseljiv uspeh. V tej luči je obravnaval novo nastalo situacijo znotraj slovenske manjšine, njen odnos do matične domovine in obratno, kakor tudi splošno stanje organizacije, ki se bo na drugem svetovnem zasedanju zbrala v začetku aprila 94 v Celju. Za območje Furlanije-Julijske krajine bo občni zbor predvidoma marca 1994, ko se bo zaključilo prvo triletno obdobje Svetovnega slovenskega kongresa.

Ennio Emili VRNITEV NA KRAS

(Dinu Dardiju v spomin)
prevedel Aleksij Pregarc (prvič objavljeno)

V spomin Enniju Emiliju, časnikarju in publicistu, eruditu; prijatelju tržaških Slovencev. Letošnji simpozij o njem je nedvomno pokazal, da je v Trstu umrl človek širokega duha, ki pa je bil hkrati izpostavljen vsemu, kar zmore duh sprejemati in zavračati.

in blago plesnijo prepadov
med sladkobno otopljenostjo ilovice
in negibnostjo praprota vzdolž stene.
Kolikšna želja poleteti vzdolž
sanjske lestve iz jekla
z nogami ki drsijo po mokri skali
z rokami na klinih
in s telesom napetim kot tetiva
kot frača
omahovaje v temnosti praznine močan tako
da lahko izzoveš smrt.

* * *

Kakšna želja ostati sam
in se srđito boriti z burjo
kjer škilijo okosteneli kamni
zaječi brinje bode glog
v tihotni tuljavi noči
v prečišeni noči ki stisne srce
ob tuležu volka v brlogu —
zravmati se s kamenjem ali z zemljo
nobene slabosti in pokvarjenosti v mesu več
sama rastlinskost in rudnina
sama skorja trdota vse ostro in grenko
žilavo in zajedeno kot fosil!

* * *

Kolikšna hrepenenje po vrnitvi na Kras
v trdnjavsko kmetijo starega
dramaturga plemenitega srca
in poslušati Bacha na odprtem skednju
ob mačkah ki kukajo iz sence
stebrišče z rimskimi oboki
ob starem vodnjaku mojih prednikov —
naviti glasbo na vso moč
in srkati teran z zaprtimi očmi
ki jih nato odpres da bi pogledal nad sabo
lepo rjuho zvezdnatega neba
zvezde ki trepetljajo obenem s škržati
liste ki jih narahlo boža
hladni lunin sij —
medtem ko neizmerna kraška noč
polna črnih krtov in mrtvih oči
ovija soj luči
rumene svetilke ob vhodu.

* * *

Kolikšna hrepenenje sanjati o ljubezni
kadar ležiš v gozdčiču
na lepem travniku
ki ga krasijo ruševine starih
kamnitih zidov
čarobna noč
poznega poletja
šetnje zvezd in mučna otožnost
v zaljubljenem srcu.

Kolikšna hrepenenje po radosti, Gospod
neskončne sreče!
Kolikšna hrepenenje po mladosti
po mladi koži ki blešči na soncu
po zarjaveli koži okapani z dragulji
po visečih gozdovih nad blaženim morjem!
Kolikšno slo po ljubezni in vriskanju
po naši mladosti in vekovitosti
po poslušanju nežne glasbe
in po poplesavanju ob zarji po morskih čerch!
Kakšna želja po zraku in zdravju
po bohotni modrini v očeh
in bogati belini v glavi
po sijaju in svetosti!
Kakšna želja po radosti, Gospod
neskončne nesmrtnosti!

* * *

Oh mila gnezda radosti
kjer okna visijo navpično nad dvoriščem
prevrnjena v luči dneva
kjer se je smehljala prva ljubezen!
Oh žoltovina med mojimi črnimi
kot slapi smeha nad gladino
tatovi vetra tatovi barv
z ostro vonjavo sonca!
Oh dnevi brez povratka
tako mrzli slečeni in slavni
polni hrepenenja ki ti žge zapestja
in golo poplesuje po sencah.

* * *

Kolikšna želja poleteti proti
visokim črnim in belim stenam
v dvojni navezi in z gamsovim skokom
od police do police ves breztežen
s stegni ki gorijo in z dlanjo
ki te žge od strahovite radosti.
Kolikšna želja spuščati se po
nihajoči lestvi iz vrvi
do zelenega templja v Noetovi Jami
in do stoterih brezen lukenj in jam
med vonjavo mahov

Milan Rakovac, pisec in publicist iz Istre

Prebivalci Istre proti uničevanju idej in razlik v kulturi in civilizaciji

Kolega Milan Rakovac — vaš rojstni kraj?

Rakovci, župa Paderna v Istri. Naši priimki so se zaradi oblastniških apetitov v Istri večkrat spreminjali.

Torej pravi Istran?

Pravi. Istran, Hrvat. Že moj ded je bil v prejšnjem stoletju ustanovitelj Hrvaške hranilnice in posojilnice, kar je v teh krajih bila osnova prebujanja marsičesa, predvsem prebujanja narodne zavesti. Seveda je pri tem prišlo do sporov, nagajanj in izsiljevanj s strani italijanske iredente. Prav moj ded je ob prihodu vsiljenega italijanskega duhovnika v naš rojstni kraj izpostavil vzdolž sedem kilometrov dolge poti črne krpe in te so jasno kazale na razpoloženje ljudi.

Nacionalizem torej?

Če hočemo — nacionalizem. Nekako od leta 1830 dalje, vzporedno s Slovenci v Istri in na Tržaškem, vse tja do začetka prve svetovne vojne. Vendar mislim, da je bil to spontan razvoj, ki pa ga je italijanska iredenta drugače beležila.

Kaj se Vam je najbolj vtisnilo v spomin iz dogajanja na vasi, recimo v otroških in mladostnih letih?

Dogodek iz leta 1943, za Istro gotovo odločujoče leto. In trupel kmečkih sinov, ki so jih Nemci polovili v nekem bližnjem gozdčiču in nato ustrelili. Gledam voz z dvema voloma in ude mrtvih, ki štrlijo iz kope trupel. Voz pelje mimo kapelice, posvečene Materi božji, ki jo je dal moj ded zgraditi, na njej pa napis: Kraljica Hrvata — moli za nas. Slika obupanih mater ob poti... Pogled na to me v duhu vedno spremlja.

Pravite, odločujoče leto 1943 za Istro...

Da, prelomno. Podaljšanje vsega, kar se je bilo začelo že v prvi polovici prejšnjega stoletja in se nadaljevalo preko pomladi narodov, taborov, društva Edinosti v Trstu, volitev leta 1907 itd. in je lepo povzeto v besedah škofa Juraja Dobrile: Nič posebnega nočemo, samo enake pravice za vse narodnosti tega območja. Bil je to čas vzpona italijanske iredente, ki ni mogla nikoli sprejeti enakopravnosti z nami. Iredenta je bila namreč prepričana, da smo neuko, barbarsko pleme, ki ga bo italijanska kultura enostavno pogoltnila. Ko so se nosilci te kulture zavedeli, da le vse ne gre po njihovih pričakovanjih, je bilo že prepozno... Iredenta piemontskega tipa nikakor ni mogla razumeti, kar smo mi Slovani, torej večinski narod Istre, že z davnej spoznali: v zahtevi lastnih pravic — pravice drugih. To priznavajo danes le nekateri odličniki itali-

janskega naroda, od Vivanteja do Tomizze, Rubbie itd., vendar je sosedska unionistična ideja še vedno, na žalost, prevladujoča.

Kaj pa nasilje Titove Jugoslavije na italijansko iredento?

Velikan Istre Žovane Črnja pravi, da sta komunistična partija Jugoslavije in partizansko gibanje naredila enkratno dejanje z združitvijo teh krajev s Hrvatsko oz. Slovenijo.

Hipoteza. Če bi ustaši ali četniki ali oboji zmagali v zadnji vojni, bi bil odnos do italijanske iredente prožnejši, mehkejši?

Ne moremo špekulirati s tem. Ivo Mihovilovič, velik časnikar, svojčas tudi član Edinosti na Tržaškem, je Guidu Migli rekel, da bi se mi, Slovani istrskega polotoka, nikoli ne odločili za »domovino ali smrt«, če bi se istrski Italijani potrudili, da se naučijo jezika teh dveh nacij, da bi spoznali našo kulturo, našo civilizacijo: Italijani niste tega nikoli hoteli! Zato nismo mi želeli nobene Italije, niti tiste »z majonezo«, kot pravi pesnik. Toda prav to stanje so leta 1945, po 40-dnevni zasedbi Trsta, ki se je za nas zavlekla v nedogled, komunisti izrabili za svoje cilje in izdali ideale narodnoosvobodilnega boja na istrskih tleh. Nastala je tako tragedija italijanskega eksodusa, vendar tudi beg naših ljudi — in to bomo še dolgo plačevali.

Mislite, da bosta obe novi državi, Slovenija in Hrvatska, morali zaradi takšne preteklosti stopicati na mestu ali še huje, iti ritensko v odnosih z Italijo?

Predvsem gre v Sloveniji in v Hrvatski za novo revolucijo, narodno revolucijo, in tu sta bili obe doslej precej neokretni. Ne smemo namreč pozabiti, da smo skupaj pestovali jugoslovansko idejo, ki pa je s strelji na Radiča v jugoslovanskem parlamentu v hipu umrla. Tito je sicer znova vzpostavil in ohranil meje Jugoslavi-

je, toda na moč avtoritarno in kruto. Današnji nacionalizem naših dveh narodov je predvsem obrambnega značaja. Mi ne želimo niti pediti Italije, sicer bi lahko predvsem Slovenci začeli zastavljati vprašanja o Porabju, Korški, Benečiji in Reziji, pa Trstu. Nisem zaznal, da bi kateri od slovenskih politikov sploh omenil te možnosti; tega vprašanja ni v zavesti slovenskega naroda. Največ, kar si lahko Slovenec želi, je skupni kulturni prostor, kar pa ne predstavlja nevarnosti za katerokoli mejo.

Istra v kontekstu postkomunističnega obdobja, po psihičnem razdejavanju in gospodarskem krachu. Če je Istra sporna od zunaj, je nujno, da je tudi znotraj?

Ideologiziranje na jugoslovanski ravni v Istri, Dalmaciji in v Slovenskem primorju je, na žalost, manipuliralo naša čustva in tradicije obmejnih Slovanov: manipulirana je bila zavest našega nekdanjega vseslovanstva, v katerem so naši istrski ljudje iskali zavetje vse tja do nekdanjega »Petroburga«, kot so ga istrski kmetje izgovarjali. Komunistična partija Jugoslavije je izrabila to našo širino in cepila ta bolesten občutek vseslovanstva na parole bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov. To se nam danes krepko maščuje. Morda to, kar bom zdaj znil, komu ne bo všeč. Toda... jugoslavizacija teh naših območij je zelo hud problem, kar lahko gladko pripišemo koloniziranju teh krajev in uvedbo ideologije, katere nosilci so bili prišleki, ki jim ni bilo do komuniciranja z avtohtonimi prebivalci. Današnja narodna revolucija Slovenije in Hrvaške je pravzaprav uničevanje idej in razlik v kulturi in civilizaciji teh krajev, zato imajo v Ljubljani in Zagrebu težave z Istro. V nasprotju z ustaljeno miselnostjo, bi drugačno ravnanje z Istrani privedlo do ojačanja slovenske in hrvaške kulture v krajih, ki so multikulturni. No, danes Slovenija začudeno gleda na Šavrinijo in odkriva, čeprav se mora za to zahvaliti Štajercu Tomšiču (fenomenalno!), biser kulture od Črnege kala navzdol, ki je star že tisoč let (glagolica!). Seveda nacionalni zanos v Istri ni tako izrazit kot je v Ljubljani ali Zagrebu, toda ti prestolnici sta lahko prepričani, da Slovenci in Hrovati teh krajev ne bodo obrnili hrbta domovini, hkrati pa terjajo, da spoštujejo njihovo naravnost, drugačen videz drugačnosti itd.; to pa je odprta roka drugim narodom. Mi smo res skozi stoletja bili le ščavi, a smo se pogumno bojevali za svoj obstoj, v isti sapi pa smo bili odprti do Benetk, do Italije, in italijanska kultura je postala tudi naša kultura. Kot pravi Tomizza: ne out-out, ampak et-et! Na takih temeljih se nam kakšna nova bersaljerka akcija zdi naravnost smešna. Prepričan sem namreč, da se kljub vsej spornosti italijanska duša po svoji intelektualni pojavi nikakor ne more odpovedati krščanskim načelom in moralnim zakonitostim, ki se le prilikujejo besedam predsednika Cossige, ko je prišel k nam, in mora-

mo se tudi zanesti na besede papeža Wojtyle, ki je na trgu Unita v Trstu priznal ne samo številčnost, temveč tudi etično in življenjsko pravico narodom, ki tu živijo. Če se to zrcali v Trstu, kjer se je zgodil pravi (naravni!) čudež z izvolitvijo Illyja za župana, potem je to prav gotovo novo pojmovanje in potrditev normalnega stanja. Lahko, da v sistemskem obratu

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Helmut Peschina

BOŠ ŽE VIDELA

monodrama

Igra Mira Sardoč

Režija Jože Babič

V torek, 21. decembra, ob 20.30

ABONMA RED I

v četrtek, 23. decembra, ob 16.00

ABONMA RED G

V Kulturnem domu v Trstu

desnica v šestih mesecih spodnese Illyja, vendar ostaja Trst edino mesto na svetu, ki zmora prisiliti Slovenijo, Hrvaško, Avstrijo in Italijo, da tesno sodelujejo med seboj.

Še dve vprašanji. Prvo: izničenje zla v samem sebi. Zlo je izrazit pojem posebnega spoznanja, če ga znamo premagati. Je to osebna katarza. Kako lahko tako spoznanje vpliva na določeno skupnost? To zahteva izjemno duhovno širino. Je to hkrati uničenje zla pri sosedu?

Mi, Slovani tega območja, smo veliko prestali, da bi tu lahko obstali. Pri tem nismo brez greha. Tu gre, v odnosu do očetov in dedov, za Kajnov sindrom. Tudi mi smo se zavedeli starozavezne pravice do maščevanja in ga uresničili. Osnovani smo ga s strašnimi fojbami, in pri tem je vseeno, če gre za nekaj posameznikov ali za tisoče. To je naš greh, to je naše zlo! Nismo smeli z zlom odgovoriti na zlo, ki nam je bilo vsiljeno. Kaj narediti? Odrešilna zadeva bi bila politična gesta, ki bi zadostila spominu žrtvam nasilja vseh treh narodov. Pokloniti bi se jim morali, vsi hkrati. Prošnja za oprostitev, molitev za oprostitev. Kot je to naredil Willy Brandt v Osviencimu. Res je, preučiti je treba na

znanstveni in zgodovinski osnovi, koliko in komu je kdo naredil zlega. Koliko ljudi je zbežalo pred fašizmom in izgubilo vse imetje, kot to velja za ekodus in fojbe med in po drugi svetovni vojni... Vendar tu statistični podatki niso pomembni. Takoj bi morali trije predsedniki držav Kučan, Tudjman in Scalfaro priti v Bazovico, v Gonars, na Rab in na vsa nekdanja morišča in fojbe, povsod, kjer so njihovi predhodniki povzročili zlo. Tako bi se zaprla zgodovinska knjiga, ki bi bila odtlej lahko vsem na razpolago.

Drugo vprašanje. Je veliko ljudi vaših misli ali se gredo skrivalnice? Kako naj se nerazumnim ljudem, ki so počenjali in naročevali zločine, sodi?

Prepričan sem, da je te starce konkretno, juridično, težko obsoditi. Če bi to naredili, bi odpirali stare, še nezaceljene rane. Recimo, da je še vedno zahteva pri ZN, da se »stari« Jugoslaviji izroči nič manj kot 820 italijanskih vojni zločincev!? Ljudi z imenom in priimkom. To je preseženo v imenu pomiritve in prijateljstva — in tako je tudi prav. Izročitev Ivana Motike, partizanskega poveljnika, bi seveda spet odprlo prejšnje vprašanje. Morala bi to biti ostrá simbolična obsodba, nikakor ne z odvzemom življenja... Pomislite na sojenje Andriji Artukoviču v Zagrebu, v njegoveh poznih 80 letih življenja. Saj je res bil vojni zločinec, toda humo je bilo gledati to staro, bolno, umirajočo osebo pred sodiščem.

Najino skupno voščilo za prihodnost, tudi ob nastopu božiča, ki ga vsak doživlja po svoje.

Sem v duši humanistični levičar platonске vrste. Razlike so le v celotnosti ideje. Primarna ideja Kristusovega nauka je danes za nas, kristjane, po propadu carstev, razkroju vojska in revolucij, njegov pogled na človeštvo, upanje za bodočnost.

Mislím, da je eno samo rojstvo — rojstvo vsega človeštva.

Kakor je ena sama smrt — smrt vsega človeštva. Rešitev je v tem, da smo svobodni v čutenju upanja in strahu. To je edina resnična poslaničar za bodočnost.

Intervjuval in zapisal
Aleksij Pregarc

Obračun bogatega triletnega delovanja Z občnega zbora društva Jadro z Ronk

Pretekli petek se je sestalo na rednem občnem zboru v Ronkah društvo Slovencev iz Laškega Jadró. V udobni dvorani krajevne občinske knjižnice, kjer ima sedež tudi dvojezični odelek, je številne prisotne najprej pozdravil odbornik za kulturo ronške občine Livio Furlan, ki je med drugim povedal, da bo Občina v kratkem, v okviru dopolnitve občinskega statuta, ponovno uvedla posebno občinsko komisijo za vprašanja slovenskega prebivalstva v občini.

Nato je predsednik Jadró Karlo Mucci prebral res obširno predsedniško poročilo o triletnem društvenem delovanju, kot so tudi ugotovili razni gosti (Aleš Doktorič za SKGZ, Slavko Tomšič za ZSKD, Janko Pahor za društvo Dol Poljane) in ostali prisotni. V svežnju najrazličnejših dejavnosti, od tradicionalnega božičnega koncerta, miklavževanja, tečajev slovensčine in drugih kulturnih dogodkov, organiziranih za povezovanje krajanov, bi veljalo posebej poudariti nekaj pobud, ki so dragocene za širši slovenski prostor. V priznanje za to je ronško društvo prejelo tudi Černetovo nagrado.

V prvi vrsti gre omeniti izdajanje letnega zbornika Jadró, ki vsebuje vrsto dragocenih podatkov in informacij o življenju tamkajšnjih Slovencev, a tudi samostojne publikacije kot sta pesniška zbirka odbornice Lilijane Visintin v treh jezikih (slovenščini, italijanščini, španščini), ECAT'OMBRE in gradivo o posvetu »Pravica do rabe slovensčine pred sodno oblastjo in javno upravo« (v priredbi istega društva).

SKRD Jadró je v tem obdobju tudi tvorno sodelovalo z ostalimi komponentami slovenskega življenja v Laškem: zlasti s šolo in vrtcem (s ponosom so ugotovili, da dve bivši učenci slovenske šole iz Romjana obiskujeta univerzo v Vidmu); s knjižnico; z javnim večnamenskim kulturnim središčem. Društvo je tudi bistveno pripomoglo k priznanju slovenske prisotnosti v samem občinskem statutu.

Vse te pobude pa so bile možne tudi, kot je izhajalo iz blagajniškega poročila Štefanije Pahor, ker si je društvo Jadró znalo izboriti precejšnje prispevke s strani Dežele, Pokrajine, Kraške gorske skupnosti, slovenskih bank in drugih ustanov.

Razprava je pokazala, da so te akcije dobrodošle in krvavo potrebne za boljše povezovanje in poznavanje Slovencev, ki živijo raztreseni po vseh občinah Tržiškega. Med najbolj občutenimi problemi, zlasti pri starejših, je vprašanje prevoza in obveščanja — nekateri od prisotnih, ki žive že 60 let v Laškem, so se npr. prvič srečali v takšnem krogu! Mnogi so se oglasili z raznimi predlogi in gotovo bo društvo Jadró skušalo uresničiti vse tiste pobude, ki lahko pripomorejo k večji družabnosti in povezoivanju.

Davorin Devetak

Majda Artač Sturman

Njena miznica

Draga Daša!

Že dolgo let je, odkar si se pojavila v mojem življenju... Najprej kot sanje, nato kot želja, ki je polagoma plahnela in se naposled izgubila v mojem predalu. Moja miznica je sicer nezaklenjena, le kaj bi namreč skrivala v njej? Morda hrepenjske drobce, mladostne spomine... Včasih, ko Vidka in Martine ni doma, začnem brskati po svoji miznici in tedaj mi v roke prihajajo spomini. Vendar le za trenutek... saj se mi takoj izmuznejo iz dlani... in ostanem praznih rok.

Ti pa ostajaš, večno nasmejana...

Daša, moja ljuba, zlata Daša, prisluhni mojim besedam, pomagaj mi izbrskati iz predala svetlobo in lesk otroških božičnih pričakovanj!

Morda se ti bo zdelo poganško, toda moja predstava božiča je povezana z drevescem. Ne z jaslicami, ampak z božičnim drevescem...

Spominjam se, da smo otroci z očetom odhajali na gmajno kak teden pred božičem in si ogledovali brinjevo grmičje. Izbrali smo najlepši brin. V temi se je oče vrnil na gmajno in posekal izbrano drevesce. Naslednjega dne smo otroci doma praznično rajali okrog njega in iz zaboja dvigali rdeče in rumene steklene kroglice ter z njimi krasili sivi brin. Še danes mi je hudo, ko se spomnim, kako sem bila okregana, če mi je kak balonček zaradi nepazljivosti padel na tla in se razbil na drobne kosce. Zelo mi je bilo žal. Stekleni balončki so imeli svojo vrednost in svoj čar, zato so bili prava dragocenost...

Ko se je v hišo stekalo več denarja, je gmajni ukradeni brin zamenjala prava smreka. Ko jo je očeka po službi prinesel iz mesta domov, smo se otroci zgrnili

okrog njega in vsak po svoje vreščali: Le sekaj, sekaj smrečico... Divjali smo okrog drevesca, mahali s srebrnimi trakovi, svečkami in zlatimi zvezdicami. Naše božično drevesce je postalo bogatejše in večje, na televizijskem ekranu pa so neprenehoma govorili le o jelki, o novoletni jelki.

Čez nekaj let smo pozabili tudi na smreko, jaz še posebno... Nič več me ni zanimalo krašenje božičnega drevesa, ki so ga pri nas doma nadomestili s plastičnim drevescem, plastičnimi balončki, plastičnimi okraski. Vse ena sama plastika. Tako nenaravno, brez barve in brez toplega vonja po smolnatem brinju ali smrečju! Naše božično drevo, ne več drevesce, je kraljevalo v pred-sobi. Odeto v en sam umetni blišč, s trojnimi lučkami, ki so izmenično utripale. Radi smo ga razkazovali skozi okno predsobe, da bi ja vsi vedeli, kako bogat je naš božič.

Brin, smreka, jelka, plastično drevesce: le kaj bom še povlekla iz svojega predala? Kaj bom vse še izbrskala? Ne, ne morem, ne utegnem več pisati, Daša, oprosti. Videk in Martina sta se vrnila. Ravnokar se veselita z očkom, ki je domov prinesel smrečico v vazi. Spet bo zadišalo po smolnatem smrečju... Božič že prihaja v našo družinico: zapreti moram svojo miznico, odpreti moram svoje srce. Kot vedno, kot vsak dan, dan za dnem...

Da pa ne pozabim: tudi tebi, Daša, želim veliko božičnega blagoslova in milosti, ob drevescu in ob jaslicah...

Tvoja Milena

Nenatančno je prepognila beli pisemski papir, ga vtaknila v kuverto in jo v naglici zatlačila v miznico.

Ambrož Kodelja

Jaslice in maček

Na tem našem ljubem koščku zemlje doživljamo najrazličnejša iznenadenja in presenečenja. Letošnji predbožični čas mi je prinesel svojstveno zagato. Znanec mi je poslal knjigo s priloženim pismom. Po stari ustaljeni navadi najprej pogledam kaj kdo piše in potem pride na vrsto knjiga. Ko pismo odprem, me krepko razjezi fotokopija neke slike, saj sem bil trdno prepričan, da gre za kakšno potegavščino ali neslano šalo. Zagrabi me jeza in najraje bi vse skupaj zabrisal v koš. Vendar pa me je neposled le premagala radovednost, kdo naj bi to bil in kaj hoče. Še enkrat si ogledam sliko, ki je zelo neobičajna. V lepi betlehemske votlinici leži veliki črni muc in zvedavo z velikimi očmi gleda v svet. Nad njim pa muzicira truma angelov z napisom: »Gloria in excelsis Deo!« Ševeda je zraven narisana tudi palma, da vemo, kje naj bi se vse skupaj dogajalo... Mislim si svoje in jezen na vse skupaj le začnem brati pismo. Na koncu sem bil v izredni zadregi in sem postal od sramu rdeč, kot kuhan rak. — Kako se lahko motimo in kako hitro po nepotrebnem obsojamo.

Karikatura je delo znanega inzburškega škofa dr. Reinholda Stecherja, ki jo je narisal za svojo knjigo: »Heiter-besinnlich rund um den Krummstab.« Izdal jo je pri založbi Tyrolia-Verlag. Delo govori o njemu lastnem pogledu na vse, kar sta nam podarila čas in življenje po božji Dobroti.

Znanec, ki mi je knjigo poslal — tajnik markantnega evropskega kardinala, pa mi takole vošči: »Ambrož, spiš, tudi Ti tam na Tvojem Krasu ob Jadranskem morju ugodno spanje, kot ta črni muc? Kaj pa Tvoje ovčice in kozli? So tudi oni podobni temu črnuhu in muzicirajo z egoizmom v Novo leto...«

Tudi takšno voščilo me je kar streslo, kot je karikatura insbruskega škofa dr. Stecherja marsikoga zbudila! Tako je prav! Le zakaj naj bi se vedno uspravajoče oslajali ob sladkobnostih Božiča in pozabljali, da se prav z Božičem mora pri vsakem od nas tudi kaj premakniti, v kolikor celo ne spremeniti!

Neradi naštevamo, kaj bi lahko predrugčili v našem osebnem vsakdanu. Najprej je Božič čas, ko se vsakdo od nas lahko umakne v tihoto srca, da se sreča sam s sabo. — Živimo v družini! Mogoče nas ima okolje za urejeno, manj urejeno ali pa celo srečno, vzorno družino. — Koliko lepih besedi in pojmov, kaj vse pa se za tem skriva. — Vsako leto naši gostinci tarnajo, da so prav ob božičnih praznikih njihovi lokali prezasedeni. Ljudje na ta dan nočejo več biti doma in prati posode, kuhati in se truditi, ampak raje obredujejo »zunaj«, kjer jim bodo drugi stregli! Ste kdaj razmišljali, da ni lepšega, kot doma zbrana družina ob lepo urejeni mizi na Božič? Kje se lepše pletejo tisti intimni pogovori med otroci in starši, kot prav tu? Nepozabni so spomini na skromne praznične obede, ki so jih znale naše mame pričarati prav za Božič. Koliko lepih spominov nas veže na te dogodke, za katere smo jim neizmerno hvaležni. Za vse to pa smo v sedanji naglici prikrajšali naš mladi rok, ko jih vodimo v zdolgočasene lokale, kjer ob tuje pripravljene hrani, ki jim velikokrat niti ne tekne, ker nima mamine toplote in odločnosti očeta, ki kot Mojzes nad Izraelovim krdelom, ko ga je vodil skozi puščavo, bedi nad družino in z njemu lastno strogostjo pušča v otrokih globoko praznično spoštovanje do očetovega poslanstva, ki se ob takšnem dogodku podzavestno prenaša na sina, da bo tudi sam to nekoč sposoben prenesti naprej, ob problemih, ki mu jih bo prineslo življenje.

Pa še na nekaj bi rad opomnil: »Božič je čas, ko se človek na poseben način razneži tudi v svojem odnosu do Boga!« Kaj nam pravzaprav ta pojem pomeni? To ne sme biti le okrasek, ampak naj nam bo veselo oznanilo, navdih, iz katerega črpamo moč za naš vsakdanj, zlasti pa še za iskren in čist odnos do sočloveka, s katerim živimo in je naš bližnji. — V kolikor boste skušali praznike podoživeti s takimi čustvi, boste začutili novi duh in neko nevidno srečo, ki sta že med vami, pa ju morda še niste odkrili — sta pa vaša iskrena!

Monika Sulčič *Adventni in božični običaji na Slovenskem*

Advent je čas duhovnih in zunanjih priprav na Božič. Iz starih poganskih časov je ostalo verovanje, da imajo duhovi prednikov, ki se v tem času vračajo na svet, največ moči in se prikazujejo v dolgih zimskih nočeh. Zato so nekdanj na Slovenskem v tem obdobju verniki postovali in hodili vsak dan k jutranjim mašam, ki jih imenujemo tudi zornice ali jutranjice. Na Tržaškem, Goriškem in na Krasu so verniki od vsepovsod prihajali v temnem jutru v cerkev s svetilkami in plamenicami. V Benečiji pa se še dandanes ponajša s posebno adventno ljudsko pobožnostjo, ki ji pravijo »devetica božična«. Običaj opisuje devetdnevno potovanje Marije in Jožefa v Betlehem. Skoraj v vsaki vasi se zbere devet družin, ki so pripravljene sprejeti Marijino podobo za eno noč. V vsaki od devetih hiš pripravijo oltar s svečami. Okoli njega se zvečer zberejo vaščani in molijo rožni venec. Kasneje se v procesiji odpravijo z Marijino sliko in prižganimi svečami v rokah do naslednje hiše, kjer jih na vratih sprejme gospodinja. To tradicijo spoštujejo vsak večer med 16. in 24. decembrom, torej dokler Marijina slika ne obišče vseh devetih družin. Oljna svetilka, ki jo prižgejo med zadnjim obiskom, ostane nato prižgana do svečnice. Vaščani pa do tedaj vsak večer molijo in prepevajo svete pesmi.

Poseben pomen imajo v tem času tudi svetniki. Pri nas je sv. Miklavž najbolj poznan in priljubljen. God zavetnika šolarjev praznujemo 6. decembra. Na predvečer Miklavževega goda — še danes — svetnik dobrotnik obdaruje in nagrajuje otroke za pridnost, poredne pa prepusti hudičkom. Nekoč je sv. Miklavž obdaroval otroke z jabolki, pomarančami, orehi in suhim sadjem. Dandanes se razvajeni otroci ne zadovoljujejo več s takimi darovi, temveč ga sprašujejo najmoderneje igrače. Na Slovenskem praznujejo še druge adventne svetnike: sv. Barbaro (4.12), sv. Lucijo (13.12) in sv. Tomaža (21.12).

Nekoč so v tem času krasili hiše z brinjem, smrečjem, bršljanom, raznim zelenjem in pisanimi trakovi, ker so menili, da se lahko tako zavarujejo pred zlimi duhovi. Ta običaj je kasneje dopolnilo božično drevesce. Adventni čas pojmuje danes kot prijetno predpraznično vzdušje. Vsak teden prižgemo novo svečo na adventnem vencu, otroci pa se veselijo in sladkajo ob adventnem koledarju.

Na Sveti večer (24.12) je veljala zlasti na Goriškem, tržaškem Krasu, ob furlanski meji in Istri

Tako so nekoč blagoslavljali dom na božični večer

(M. Gaspari)

stara obredna šega zažiganja drevesnega panja. Goriški Slovenci so imenovali ta čok tudi »božič«. Okrog njega ob ognjišču je sedela vsa družina. Njeni člani so najprej darovali božiču nekaj hrane in pijače, nato pa so molili, peli svete pesmi in jedli suho sadje. Čok je imel tudi čarodejno vlogo. Z različnim načinom gorenja je razodeval smrti, poroke in naznanjal srečo ali nesrečo v družini.

Boljunčani pravijo, da so gospodinje na božično vigilijo cvrle »fanclje«. Otroci pa so hodili v gozd nabirat mah, da so nato doma pripravili jaslice. Božično drevesce — ponavadi je bil to bor — so okrasili s pisanimi balončki, jabolki, orehi in svečkami. Pred večerjo je bilo v navadi, da so otroci hodili po družinah voščit vesel Božič. To so imenovali »tepeženca«. Ob voščilu so jim domačini podarili sadje in orehe. Po večerji so okrog drevesca peli božične pesmi in čakali, da bo prišel »Božič« in jim vrgel skozi dimnik jabolka, pomaranče in orehe.

Koledovali so tudi na Silvestrovo, le da so tedaj prepevali pesem »Živitore«. Božični in novoletni koledniki so bili znani ne samo v Bregu, temveč tudi na Krasu, Goriškem in v Beneški Sloveniji. Pomembna šega, ki jo Boljunčani še danes ohranjajo, je praznovanje vaškega patrona sv. Štefana (26.12). Na ta dan se v Boljuncu obudi spomin na kamenjanje mučenca. Dekleta se po blagoslovu zberejo, pridejo na »gorico« (domači trg) iz vseh vaških ulic in začnejo lučati pomaranče in jabolka. Nekdanj so lačni vaški otroci komaj čakali ta dogodek, danes pa je to le vaba za mestne radovedneže.

Predvsem na slovenskih tleh imamo od adventnega do novoletnega časa še veliko drugih običajev. Razširjen je običaj kropljenja božičnega kruha ali »poprtnjaka«, čaščenja svetnikov med Božičem in Novim letom in raznih proslavljanj ob izteku starega leta z vedeževanjem s svincem in pepelom.

Kako vzgajajo božična drevesca

V božičnem času postavljamo jaslice in božična drevesca. Tokrat bi radi povabili bralce, še zlasti tiste, ki živijo v goratih predelih ali imajo v takem okolju kak neizkoriščen kos sveta, da ga namenijo gojenju smrečic ali jelk za božična drevesca. Na našem področju so najugodnejši pogoji za gojenje božičnih drevesc v krajih z nadmorsko višino od 600 do 1500 metrov. Paziti moramo, da je zemljišče, na katerem mislimo saditi, v zavetju, ker bi veter kvarno vplival na rast in obliko drevesc.

Smreka ni zelo občutljiva na vrsto tal, izogniti se moramo le izrazito ilovnati zemlji ali legam, kjer bi zastajala voda. Jelke pa so bolj občutljive na kvaliteto prsti, bolje uspevajo na propustni in srednje težki zemlji.

Kdor bi rad sadil smreke ali jelke za božična drevesca mora, v Italiji najprej s pisno izjavo obvestiti pristojne deželne gospodarske urade in gozdarsko službo, da bo na parceli št. itd. zasadil smreke ali jelke, ki jih bo namenil božičnim drevescem in ne redni pogozditvi. Gre namreč za preprosto dejstvo, da v primeru običajne pogozditve ne smemo pred določeno dobo posekati ali izruti sadik. Ko smo torej zadostili tej birokratski obveznosti, se lahko lotimo dela.

Za sadike se obrnemo na deželno gozdarsko službo, lahko pa tudi na posebne drevesnice, ki se ukvarjajo s pridelavo sadnih gozdnih dreves. Navadno sadimo dvoletne sadike. Najprimernejši čas je pozna jesen ali kasno zimsko obdobje, ko ni več nevarnosti za hujšo pozabo. Smrečiče posadimo v jamice, ki naj bodo vsaj 40 cm globoke in široke, medvrstna razdalja naj bo približno meter in isto med sadikami. Na ta način bomo prva drevesca lahko posekali po petih letih, ko bodo drevesca visoka že kakih 60 cm ali tudi več. Seveda bomo posekali vsako drugo vrsto, tako da se bodo ostala drevesa razvijala naprej.

Navadno teh nasadov ne gojimo in tudi ne namakamo. Prva leta bomo skrbeli edino za to, da bomo pokosili trave in plevel, da ne bi zadušil sadik. Ko smreke prerasejo najvišje trave tudi to delo odpade, ker bodo trave in pleveli sami izginili zaradi trajne sence.

Božična drevesca prodajajo z ali brez korenin. Če smo drevesca posekali, jim pripravimo posebna stojala iz desk. V primeru pa, da bi drevesca prodajali s koreninami, jim moramo poskrbeti posebne vaze, ki naj bodo dovolj težke, da se ne bi drevesca prevrnili.

Taka božična drevesca moramo redno zalivati, še posebej, če smo jih postavili v ogrevana stanovanja.

M.T.

Predstavili zbornik ob 30-letnici ZCPZ

Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta je v torek, 14. decembra, priredila v Marijinem domu v ulici Risorta v Trstu predstavitev Zbornika, ki je izšel ob 30-letnici delovanja. Po uvodnem pozdravu predsednika Zveze, profesorja Zorka Hareja, je knjigo predstavil Marko Tavčar. Poudaril je, da gre za delo, ki izpričuje požrtvovalnost, vztrajnost in ustvarjalnost skupine ljudi, ki je v teh zadnjih treh desetletjih skrbela za rast in ohranitev zborovske dejavnosti na Tržaškem. O tem, kako je knjiga nastala, so govorili še sam Harej, Ljuba Smotlak, Aleksander Furlan in prof. Mamolo. Predstavitve pa je Zveza cerkvenih pevskih zborov izkoristila, da je porazdelila vsem pevcem, članom zborov, ki delujejo pod njenim okriljem, po en izvod Spominskega zbornika.

30 LET
ZVEZE CERKVENIH
PEVSKIH ZBOROV

Ronald Harwood: Garderober

»Moja beseda na odru bo ščit zoper barbarstvo«

S to mislijo eden od dveh vodilnih likov drame, plemeniti gospod, **Sir ali Igralec** z veliko začetnico, definira svoj odnos do gledališča in do umetnosti. In z **Antonom Petjetom**, ki je z interpretacijo duševno izčrpanega, a nikakor ne onemoglega in izvotljivega gledališčnika odigral eno najzahtevnejših in najboljših vlog, smo gledalci doživeli pojem gledališča in gledališkega življenja iz neobičajnega zornega kota, iz zakulisja in zaodrja.

Drama **Garderober**, tretja premiera letošnje sezone **Slovenskega stalnega gledališča** (10. decembra 1993), je igra o gledališču, o njegovih ljudeh in o umetnosti v kriznih vojnih razmerah. Angleški dramatik **Ronald Harwood**, odlični poznavalec angleškega teatra in sam nekaj časa garderober, je svojo igro postavil v obdobje Hitlerjevega vojaškega osvajanja, vendar nam danes, na tržaških odskih deskah, žal njena vsebina in dogajanje ne zvenita nič manj aktualno. Nekaj sto kilometrov od nas, v Sarajevu, ljudje vztrajajo, vojni in brezbriznosti navkljub, intelektualci ohranjajo pri življenju vsakršno možno kulturno dejavnost, tudi gledališče.

Tja v oblegano Sarajevo, kot že spomladi v Dubrovnik, kjer so pokale granate, so gledališčniki povabili tudi režiserja **Vinka Möderndorferja** k režiji Harwoodovega dela, ki pa vendar ni steklo v tako nevarnih in tveganih razmerah, marveč tu pri nas, v Trstu. Kot poklon, kot opomin ali kot zavestna odločitev, da se s to uprizoritvijo v predprazničnem času SSG tvorno vključi v pobude proti krvavi vojni na nekdanjih jugoslovanskih tleh.

Möderndorfer je postavil na oder Harwoodov tekst v slovenskem prevodu **Lada Kralja** ter ob lektorstvu **Jožeta Faganela**, za glasbene efekte je poskrbel **Jani Golob**. Drama se odvija na dveh nivojih: v Igralčevi zakulisni sobici, torej za odrom, in na odru samem, kjer je podeželska gledališka skupina, ki jo sestavljajo poprečni, celo omejeni ali fizično prizadeti igralci, igralca začetnica in vodja gledališča, odigrava **Shakespeareovega Kralja Leara** v nemogočih vojnih razmerah. To dogajalno in konceptualno dvojnost sta odražala tako scenografija **Tomaža Marolta** kot tudi kostumografija **Marije Vidau**. Sceno je domiselno delila na dvoje sivo prosojna zavesa z ekspresionistično stilizacijo dreves. Kostumi Marije Vidau pa so se ali odlično usklajevali z modno tendenco predvojnih in vojnih let ali pa so odražali teatraličnost in razkošje kraljevskih gledaliških kostumov.

Harwoodova drama postavlja v ospredje predvsem dve moški vlogi: **Igralca** in njegovega **garderoberja**

Normana. Igralec kljub zaskrbljujočemu živčnemu zlomu zbeži iz bolnišnice in se vrne v svoje edino pravo življenje — v teater, kjer z neznošno muko in naporom do zadnjega diha igra v Shakespeareovem **Kralju Learu**. Tega bržkone ne bi zmož, ko bi ga ne bil podpiral in mu stal ob strani njegov dolgoletni garderober. Dvojica **Anton Petje** in **Alojz Svete** je uigrano izpostavila vse nianse, vse lepe in nelepe plati tega odnosa. Senčno stran gledališkega življenja pa nam je odkrila zlasti vsega naveličana Igralčeva življenjska sopotnica **Lady**. **Lidija Kozlovič** je v tej vlogi bila posebno prepričljiva. Ob njej je presunljivo, in vendar sploh ne patetično, **Bogdana Bratuž** odigrala **inspicientko Madge**, ki je za videzom aktivnosti do zadnjega skrivala svoje čustvo do gledališkega vodje.

V ostalih vlogah so nastopili **Lučka Počkaj** kot začetniška igralca **Irena**, **Stojan Colja** kot **Thornton**, še posebno posrečen v vlogi Shakespeareovega **Norčka**, **Valter Dragan** kot **Oxenby**, **Adrijan Rustja** kot **Gloucester**, **Vladimir Jurc** kot **Kent**, **Gojmir Lešnjak** kot **Albany** in **Franko Korošec** kot **Vitez**.

Nedeljska publika je s pozornostjo sledila odski uprizoritvi in je s toplim aplavzom nagradila vse igralce, zlasti pa nosilca naslovne vloge, mladega **Alojza Sveteta**. V stalnem sozvočju s soigralcem **Petjetom** je njegov lik rasel od prizora do prizora in dajal igri, ki včasih izvablja tudi bled nasmeh, tragičen priokus. Višek tragike je seveda v Igralčevi smrti in pa v garderoberjevem zlomu. V sklepu **Norman** izpove svojo bolešno navezanost na gospodarja, stre pa ga predvsem spoznanje, da je njegovo življenje — kot za umrlega gledališkega vodjo — gledališče samo. »Zunaj gledališča me ni«.

Majda Artač Sturman

BOŽIČNO-NOVOLETNO VOŠČILO 1994

Naj Kristusovo rojstvo ob pomoči slovenske Cerkve in ljudi dobre volje z novim letom 1994 vsem Slovincem doma in po svetu prinese dokončno spravo in zaslužen blagostanje.

Naj duhovne in moralne vrednote ponovno zaživijo v srcih slovenskega naroda.

To so moje želje in voščila rojakom-Slovincem!

Vinko Levstik

LEVSTIKOVA HOTELA V ITALIJI

PALACE HOTEL je v samem središču Gorice, približno en km od državne meje. Ponaša se z odlično restavracijo, dnevnim barom, dvema dvoranama za 120 obiskovalcev in lastnim zaprtim parkiriščem.

V udobnih sobah je skupno 150 postelj. V sobah so kopalnica, sušilec za lase, mini bar, telefon in radijski ter televizijski sprejemnik.

Za dobro počutje in informiranost gostov skrbi slovensko osebje.

Naslov: **PALACE HOTEL**, Corso Italia 63, 34170 GORIZIA GORICA, tel. 0481/82166, fax 0481/31658

Na novo odprti **HOTEL EMONA**, II. kat. je v zgodovinskem središču Rima

Vse sobe imajo lastno kopalnico, radijski in televizijski sprejemnik, telefon in mini bar.

Tudi tukaj boste v družbi rojakov, ki bodo pripomogli k vašim lepšim počitnicam.

Pokličite nas na telefon: 06/7027827 ali 7027911; fax 06/7027878

Naslov: **HOTEL EMONA**, Via Statilia 23, 00185 ROMA

V obeh hotelih imajo slovenski gostje popust! Pričakujemo vas.

■ Na tržaškem liceju F. Prešeren je skupina višješolcev pripravila zanimivo raziskavo ob 45. dnevu Splošne deklaracije o pravicah človeka. Po naročilu šolske ministric morajo po vseh šolah v Italiji ta dan obeležiti s predavanji in okroglimi mizami ter drugimi srečanji in prireditvami na to temo. Na tržaškem slovenskem liceju pa so tokrat sklenili, da bodo naredili nekaj posebnega. Člani skupine, ki so sodelovali pri raziskavi, so nato svoje znanje posredovali drugim učencem, govorili pa so tudi po Radiu Trst A.

Množičen protest dijakov

V velikem številu so tudi slovenski dijaki s Trsta in Gorice z množično manifestacijo izrazili svoje nasprotovanje načrtu italijanske šolske ministric **Jervolino** o krčenju števila razredov in sploh načinu vodenja italijanskih šol. Dijaki si predvsem želijo sodobnejšo šolo, ki jim bo nudila znanje, splošno kulturo in ne bo zahtevala od njih le drdranja na pamet naučenih podatkov, pač pa bo v njih vzbudila smisel za kritiko, skratka za razmišljanje z lastno glavo. Takšna, kot je danes, je šola naravnost »predpostopna«, pravijo dijaki po vsej Italiji, ki so za simbol svojega boja izbrali znak dinosavra z obrazom šolske ministric in z napisom »Jurska šola«. Poleg tega si želijo, da šole ne bi bile odvisne od želja in potreb podjetnikov, temveč da bi na prvem mestu nudila res splošno izobrazbo. Tokrat so se tudi profesorji strinjali, da je stavka dijakov povsem upravičena, kar dokazuje, da tudi oni čutijo potrebo po spremembi šolskega sistema, ki je zastarel in je ostal dolga desetletja nespremenjen, kar pa se je v teh letih spremenilo, se je navadno na slabše.

Na sliki: Dijaki z... »zgovornim« napisom na tržaškem Trgu Unità

(foto S. Ferrari)

*T*esel Božič in
srečno novo leto 1994

FARCO s.r.l.
FINE CHEMICALS

**KEMIJA
FARMACEVTIKA**

34132 TRST
Ul. del Lavatoio 4
Tel. (040) 365424
Telex: 461012
Telefax: (040) 363918

Filiala GORICA:
Ul. Trieste 160 - Tel. (0481) 20769

 infodata s.r.l.

- OSEBNI RAČUNALNIKI IN PERIFERNE ENOTE
- APLIKATIVNI PROGRAMI ZA UPRAVLJANJE PODJETIJ
- POTROŠNI MATERIAL ZA INFORMATIKO
- UVOZ-IZVOZ

Trst - Ul. Muggia, 15 - Tel. (040) 381160-381616-Fax (040) 381110

GOSTILNA

Città di Londra

A. Rossa & C. snc

34132 TRST
Ul. Ghiberti 2
Tel. (040) 365188

mladi pišejo - mladi pišejo - mladi pišejo

Pogovor v razredu: kaj bo prineslo novo leto?

Bliža se novo leto. Kaj bo prineslo novega? Ali bomo dosegli vse cilje, ki smo si jih zastavili?

Med sošolci smo razmišljali o vsem tem in tudi o tistih stvareh, ki dajejo smisel življenju.

V otroštvu nam prikazujejo drugačen svet od resničnega. Učijo nas o velikih vrednotah in vzbujajo v nas pomembne ideale, ki pa se na žalost po poti izgubijo.

Nekateri namreč menijo, da, če hočeš preživeti, moraš pozabiti na ideale. Nekdo trdi celo to: človek živi kot žival, le umsko je nekoliko bolj razvit, njegov cilj pa je ostati pri življenju. Zato naj bi bilo ustvarjanje idealov beg iz realnosti. Vsakdo ve, kaj je prav in kaj ne, vendar se tega ne držimo, ker smo po naravi sebični in zato brezbrizni do drugih.

Nekateri pa menijo, da si moramo ljudje vseeno postavljati cilje v življenju, ker le-ti dajejo življenju smisel. Nekateri živijo za vrednote, ki so čestokrat pozabljene, kot so iskrenost, dobrot, poštenost, strpnost. Drugi živijo od upanja in ljubezni. Ljubezen mora biti gonilo v življenju, kajti človeku daje moč. Smisel življenja je v duhovni rasti, ki nastaja tudi ob kljubovanju in premostitvah težav, kajti nekateri živijo ravno od vsakodnevnih težav. Življenje bi bilo pusto in prazno, ko bi ga ne popestrili s cilji.

Človek mora biti dober, odkritosrčen, iskren, poln idealov, a trden. Čeprav so ideali antiteza realnosti, bo postal človek veliko bolj trden, če bodo njegovi ideali močnejši.

Človek si postavlja ideale tudi zato, da se uveljavi v družbi. Ta naša propadajoča družba je človeka prepajala z materialnimi ideali, tako da je pozabil na duhovne vrednote in na medčloveške odnose. Ljudje se ne zadovoljimo več z majhnimi darili, temveč je pomembno le to, da imamo več kot naši sosede. Zavedamo se, da zunanost vara, vendar se zdi, da nas prav to privlačuje.

V življenju srečujemo veliko slabih stvari, ki nas lahko zadušijo, če nismo previdni. V trenutkih zmede se moramo oprijeti svojih načel ali pa se učiti od velikih osebnosti, ki se borijo za dobre stvari, tiste, ki človeka duhovno dvigajo in mu pomagajo, da prenaša najhujše težave.

Pravijo, da mora mladina spreobrniti svet, vendar je to breme težko, ker še sami ne vemo, kaj bi. Nekaj pa je gotovo: naša želja je, da ne zapravimo življenja, ampak da kaj ustvarimo.

**V. b razred trgovskega
tehničnega zavoda »Ž. Zois«**

Razred sestavljajo: Cristina in Daniela Bogatec, Franc in Nataša Ciliberto, Marco Cossi, Martina Fister, Gunter in Morris Hervatin, Tamara Komar, Maja Kosmina, Sabrina Mahorčič, Myrto Mosetti in Marina Petaros.

BREZ IMENA

Tema je legla na mesto. Prinesla je sanje dobrim ljudem, njemu, ki pa je bil sam in zapuščen, ni prinesla niti tega. Opazoval je ljudi, ki so kdaj pa kdaj prišli mimo njega. Hrepenel je po besedi, hrepenel je po prijatelju, ki bi mu lahko vse zaupal. Oči mimoidočih pa so bile mrzle. Zavedal se je, da ni bil njegov videz ravno najboljši. Saj ni bilo potrebno, da bo komu všeč. Nihče se ni zmenil zanj. Privoščil si je lahko samo razcapane hlače in že obrabljen suknjič. Njegov obraz je bil kot izklesan iz lesa. Imel je tanke ustnice, špičast nos, izbuljene oči pa so bile živozelene kot travniki, ki jih je on tako ljubil. Iz njegovih oči si lahko razbral trpljenje, žalost. Povedale so ti veliko več, kot če bi sam spregovoril... Sedel je na klop v mrtem parku... Razmišljal je... Spraševal se je, zakaj ni imel moči, da bi kljuboval težavam, da bi kljuboval ljudem, ki so mu želeli slabo. Prekrhek je bil... tega se je sam zavedal, pa tudi kar se da trmast, saj ni pustil, da bi mu drugi pomagali. Sedaj, ko pa tako potrebuje topel objem, prisrčen nasmeh ali samo lepo besedo, ni nikogar ob njem. Prepozno je, da bi na novo zaživel sedaj, ko je postal trden kot skala. Brez težav bi kljuboval razburkanemu morju, ki bi ga skušalo razjedati. Tudi v viharjih ne bi niti za sekundo zamajal. Vendar... prepozno je... vsi so odšli... Ne morejo in niti viharji se ne zmenijo zanj. Morda bo nekoč le dobil moč. Odšel bo k sinovom na vas, opravljen, lepo obrit in počesan, oblečen v nove hlače in nov suknjič. Vprašal jih bo oproščenja, ker ni znal potrpeti. Smrt žene je bila zanj prehuda preizkušnja. Zapustil je otroke, čeprav so bili že dovolj odrasli, da bi zleteli s svojimi perutmi. Sedaj so morda že poročeni. Morda imajo že otroke in ti malčki niso nikoli videli sivolasega dedka.

Zazeblo ga je. Mraz se mu je prelil do kosti. Streslo ga je, a se ni pre-

mladi pišejo - mladi pišejo - mladi pišejo

maknil. Niti mraz mu ne bo prišel do živega. Iz neba so začele padati snežinke, a niti za sneg se ni zmenil. Postalo mu je toplo. Skoraj omamljen je bil od misli na vrnitev tja, kjer ga imajo radi. Zopet bo imel dom, prijatelje, polno vnukov, ki jih bo držal v naročju... Mraza sploh ni občutil več. Zadremal je. Ugasnila je tudi tista medla luč, ki ga je še rahlo osvetljevala. Utonil je v temi.

Destri Valentina
V. razred pedagoškega liceja
A.M. Slomšek

KAMEN

Kamen, ko se nate ozrem, me popade neka čudna razdvojenost. Po eni strani bi te rad pograbil iz blata in te z vso silo zalučal proti gozdu, v ono trhlo vejo, da bi se njena gniloba razletela ob topem udarcu. Po drugi strani pa bi raje s spoštovanjem pokleknil pred tvojim blatnim prestolom, pred tvojo neskaljeno trajnostjo. Ti bi se gotovo oziral na ono trhlo vejo, v katero sem te nameraval zalučati, ker veš, da bo čas prej ali slej zalučal vame skalo smrti, veš, da se bom razletel, kot bi se razletel tisti, trhli kos lesa. Moji delci bodo tvoj prestol naredili večji in mogočnejši. Večen si, a vendar, poglej se! Tvoj obraz je brez izraza, tvoji udi so togi in okameneli, tvoje srce ne bije ritma nobenemu čustvu in tvoj prestol, pa naj bo še tako velik in mogočen, samo poudarja tvojo ogabno pohabljenost.

Večen si, a svoje večnosti ne uživaš, večnost je tebi ječa. Ne bi dal niti trenutka svojega življenja za vso tvojo marmornato nesmrtnost.

Ivo Kerže, IV. c
Znanstveni licej F. Prešeren

Dragocenost knjige

V današnjem svetu oziroma načini življenja, v katerem izstopa avtomatizacija in je življenjski ritem hitrejši, da v njem ni prostora za sentimentalnost, zabavo in umetnost, je vedno težje prebrati knjigo, ker ni časa. Zato moramo ob prvi priložnosti izklopiti televizor in hi-fi in se popolnoma odtujiti zunanjemu svetu ter se v popolni tišini zbrati, da okusimo lepo, svetlo knjigo.

Naj bo to umetnostna knjiga, recimo zbirka poezij. Zakaj poezije? Ker jih hitro prebereš in najboljše razkrivajo romantičnost, sentimentalnost, tvojo notranjost. Spomnim se pesmi, ki jo je napisal grški pesnik pred 2.500 leti. Nekdo vpraša, kaj je najlepše na svetu in drugi mu odgovori, da je skupina konjenikov, tretji skupina vojakov, četrti skupina ladij, jaz pa pravim: tisto, kar ljubiš.

Ali poezijo res doživlja le manjšina ljudi? Ali so pesniki, umetniki, res nekaj posebnega? Npr. Mallarmé, ki je mislil, da je sama luč v temi sveta, oz. Baudelaire, ki je bil tujec v našem svetu. Vsekakor mislim, da so ti avtorji pretiravali. Cankar je bil pravi človek. Svoje občutke je spreminjal glede na namen ustvarjanja: lahko je bil racionalen, sentimentalni, idealist ali realist in se je znal približati povprečnemu človeku. Črtic ni pisal za objavo, temveč zato, da bi pripovedoval o svojih občutkih nekemu ali nekemu, papirju.

Velika napaka današnjega človeka je, da misli, da je svoboden, ne zaveda pa se, da ga v resnici manipulirajo kapitalisti in politiki. Gledal sem film, ki pripoveduje o bodočem svetu, v katerem so knjige prepovedane. V tem svetu živi, odmaknjeno, ljudstvo, za katero je največji zaklad, ki ga človek lahko ima, knjiga. Zato se vsak član te skupnosti nauči na pamet po eno knjigo in jo nato zažge. Tako vlada ne more storiti ničesar proti njim in knjiga bo tako večno živela, ker bo človek o njej pripovedoval sinu, sin pa sinu in tako naprej. Knjiga je simbol kulture.

To je le en primer. Na misel mi prihaja še drugi film o človeku, ki je najraje na svetu imel knjige. V službi se je skrival v sef, da bi bral, ker mu žena tega doma ni dovolila. Nekega dne je eksplodirala atomska bomba, človek, zaprt v sefu, pa se tega ni zavedel. Ko knjigo prebere, vidi, da je okrog njega vse porušeno. Ves srečen je, da bo sedaj lahko prebral knjig, kolikor bo hotel, tedaj pa razbije očala. Ker brez branja ne vidi nobenega smisla v življenju, naredi samomor.

Tudi te zgodbe dokazujejo, da so knjige, katerekoli in kakršnekoli, zelo pomembne, čeprav se tega večkrat ne zavedamo. Z njimi bi morali bolje ravnati.

Alan Porporati
V. razred poklicnega zavoda za industrijo in obrt »Jožef Stefan«

Žesl Božič in srečno novo leto 1994

ŽELEZNINA

TERČON

Nabrežina, 124
Tel. (040) 200122

**Narodna
in študijska
knjižnica**

želi
svojim obiskovalcem
srečno novo leto
1994

«CORIUM» S.R.L.

IMPORT - EXPORT

TRST - UL. CELLINI 2, UL. MILANO 4/1
Tel. 040/660160 - Fax 040/660059 - Telex 461102

DRUŠTVENA GOSTILNA

Prosek 280 - Trst - Tel. 040/225039

zaprto ob četrkih

»SKUPAJ NA OPČINAH«

Kupuj v trgovinah,
ki izobešajo ta znak.

**TU DOBIŠ GOLFA
in ZLATE ŽETONE**

CASSA RURALE ED ARTIGIANA
OPICINA-TRISTE
HIRANILNICA IN POSOJILNICA
OPČINE-TRST

ZIDARIČ s.n.c.

papirnati proizvodi · čistila

Nabrežina, 120 - Tel. (040)200232

KATOLIŠKA KNJIGARNA Gorica

- šolske in pisarniške potrebščine
- slovenske knjige
- devocionalije
- galerija

GORICA, Travnik 25 - Tel. (0481) 531407

S GOSTILNA
Sardočvesel Božič
in srečno novo leto

Prečnik, 1/B - Tel. (040) 200871

Švara S. & Masten S.avtomehanična delavnica
karoserijska popravila
avtoodpad

Sesljan (avtocesta) - Tel. (040) 299768

Rešujemo vse vaše avtomobilске probleme

L'AGRARIA ZAVADLAV Vse vrste semen, sadik
sadnega drevja -
raznovrstna hrana
za domače živaliGORICA - TRŽAŠKA ULICA 18
Tel. 0481/520898**mladi pišejo - mladi pišejo - mladi pišejo****Vtisi ob
spoznanju grozot
v bivši Jugoslaviji**

Streli, mrtvi, ki ležijo na zapuščenih pločnikih, bežeči ljudje, ki s strahom tekajo po mrtvaških ulicah, nato znova streli, pa spet ranjeni, grmenje ob padanju granat po ulicah. To je slika, ki nam jo je nudil film oz. kratek posnetek iz mesta Sarajeva.

Nemogoče je, da bi ob pogledu na take grozote človek ostal brezčuten, saj se to dogaja v našem obdobju, v naši bližini in ne nekje daleč, v daljnji preteklosti. To se dogaja sedaj, ko jaz to pišem, in brez prestanka.

Ob takih posnetkih se lahko človek zgrozi in občuti sram, da sploh lahko obstajajo taka nesmiselna dejanja.

Ampak zakaj in proti komu se bojujejo in koljejo vojaki v bivši Jugoslaviji? Zaradi nestrpnosti, zaradi razizma ali vere?

To ni mogoče! Res je, da je bila politična situacija v Jugoslaviji taka, da je vsaka pobuda potekala (ali morala) potekati v duhu sožitja, bratstva in enotnosti, celo gradnja cest. Kljub trenju in nesoglasjem pa je ljudstvo živelo v sožitju, čeprav so narodnostne in verske razlike obstajale že od nekdaj. Nesmiselno se mi zdi trditi, da je ljudstvo samo izzvalo sedanje vojne razmere. Sam narod ne more napraviti tega koraka, če ga k temu ne podžiga nek voditelj. V tem primeru so voditelji politiki, ki ne vedo, kaj se v vojni dogaja; vedo samo to, da je ta vojna nastala zaradi ekonomskih interesov, kot sploh vsaka vojna, čeprav tega nočejo priznati.

Popoln nesmisel se mi zdi, da se je Sarajevo iz mesta sožitja spremenilo v mesto nestrpnosti. Ne znam si predstavljati, da se je pričel boj med tistimi, ki so pred petdesetimi leti skupaj kričali »Na juriš« v partizanskih brigadah proti drugemu sovražniku.

Veliko je ljudi, ki se strinjajo z menoj. Res je tudi, da so novice z bojne fronte večkrat zlorabljene, kakor komercialne reklame. Vse to je zelo donosno, saj se potegujeta za dobiček izmenoma tovarne vojaškega orožja in pričakovanja velikih informativnih oddaj za t.i. svežo in razburljivo novice.

Osebnostno menim, da v tem svetu, kjer sedaj živimo, ne obstaja več pravičen, človeški odnos do sočloveka, mogoče pa nikoli ni obstajal, morda je le utopija idealistov.

Pri tem pa vem samo eno. Mir je lahko dosegljiv ne po vojnih poteh, ampak po praktičnih dogovorih. Kar manjka pa je le zdrava pamet.

Hilarij Tul, V. razred
geometrijskega oddelka
trgovskega zavoda »Žiga Zois«

Leta dozorevanja...

Mladostnikovo dozorevanje je zelo zanimiva tema, kateri se posvečajo tako psihologi kot tudi vsi tisti, ki z mladimi živijo, jih ljubijo ali pa sovražijo. Zanimivo je tudi, da imajo odrasli o mladih vedno veliko povedati, ter se večkrat dogaja, da blebetajo v prazno. Mladega človeka lahko odrasli zares razume le, če pobrskajo po spominu in malo pomisli na svojo mladost. Gotovo bi našel veliko podobnosti med svojim obnašanjem v mladostnih letih in vedenjem današnje mladine.

Vsi mladi imamo skupnega to, da smo živahni, radi spoznavamo tisto, kar nam je prepovedano, in upamo, da bo bodočnost nekoliko boljša od sedanjosti.

O današnji mladini bi lahko rekla, da si del mladih sploh ne postavlja vprašanja, ali se gre avtoriteti in ustaljenim normam podrežati ali ne. Mnogi mladi popolnoma sprejemajo življenje, ki jim ga nudijo starši, in se tako izogonejo konfliktom in njihovim posledicam. Druga skupina mladih pa se je današnjega sistema življenja že naveličala, rada bi kaj spremenila, večkrat pa še sama ne ve, kako in kaj.

Iz te želje se seveda rojevajo spori z odraslimi, nad katerimi se nekateri zelo zgražajo. Mislim, da je v nekaterih primerih tako vedenje res le odraz želje po boljšem življenju, večji pravičnosti in novih vrednotah, včasih pa je le sad nesramnosti.

Ko se upremo, moramo biti mladi zelo previdni, ker imajo konec koncev še vedno odrasli svet v rokah. Tvegamo namreč vsakovrstne pripombe, ki so včasih neprimerne in žaljive, kazni in antipatije. Večina antikonformistov se v resnici na posledice požvižga in vztraja pri svojem vedenju. S tem se strinjam, ker, če si prepričan v tisto, kar počenjaš, ti ne sme uprašanje posledic ovirati poti. Vsak izraz upornosti proti ustaljenemu redu se mi zdi vsekakor pozitiven, ker dokazuje, da mogoče nismo mladi tako zelo apatični, kot nam vsi pravijo, ampak, da znamo še vedno misliti s svojo glavo.

Odrasli se seveda z našim vedenjem ne strinjajo, ker se večkrat mladi upiramo prav tistim vrednotam in normam, ki so si jih svojčas izborili in postavili oni, mogoče prav s takim odporom. Razumevanje je mogoče le, če je odrasla oseba po duhu še vedno mladostna, odprta za novosti in spremembe.

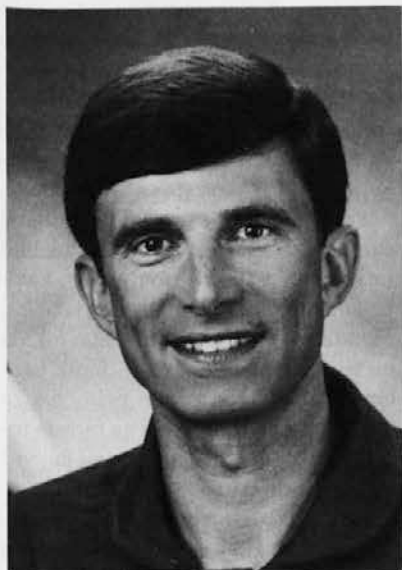
Vzgoja, ki sem jo prejela od svojih staršev, me je vedno vodila v samostojnost, tako pri pisanju domačih nalog ali pri urejanju moje sobe, kot tudi pri izražanju misli in želja. To, da otroka naučiš misliti z lastno glavo, je eno izmed sredstev, ki mu bodo v življenju najbolj služila.

Zaira Vidali, IV. b
Znanstvenega liceja
»France Prešeren«

Intervju z astronautom dr. Ronom Šego iz ZDA o njegovem zanimivem poklicu

»Upam, da so ameriški Slovenci ponosni name«

Na jesenskem ameriškem Shuttleu je poletel v vesolje tudi ameriški Slovenec, dr. Ron Šega, iz države Ohio. Poiskal sem ga na vesoljskem centru v Houstonu, kjer astronaut živi že nekaj let. Dr. Šega ne govori slovensko, ker pripada tretji generaciji, se pa zaveda svojega slovenskega porekla in upa, da je slovenski skupnosti v Združenih državah prinesel iz vesolja še en razlog za ponos in samozavest.

Od kod so prišli Vaši predniki in kako ste postali astronaut?

Leta 1913-14 so moji predniki prišli z Dolenjske, iz vasi Loški potok, Travnik in Šegova vas. Jaz pa sem se rodil v Clevelandu, v Ohiju, kjer sta se moja starša spoznala v okolju, kamor sta prišla v glavnem zaradi službe. Moji starši so bili prepričani katoličani, kot sem tudi jaz. Družina je sodelovala s cerkvijo v kraju Northfield pri Clevelandu, kjer sem obiskoval ameriško javno šolo. Za vesolje sem se začel zanimati v tretjem razredu osnovne šole, ko sem na črno-beli televiziji sledil prvemu poletu Alena Shepparda, za tem pa gledal vesoljske polete Mercuryja, Geminija in Apolla. Takrat si sploh nisem mislil, da bom nekoč imel priložnost postati astronaut. Z veseljem sem se učil matematike in kasneje znanstvenih ved na letalski akademiji, ter se začel učiti za pilota, leta 89 pa sem se udeležil astronavskega programa. Imel sem

srečo, da sem bil izbran. Leta 90 sem se začel pripravljati na svoj novi poklic.

Kako ste se pripravljali na vesoljsko misijo?

Stalno sem bil izredno zaposlen. Pred misijo sem se udeleževal različnih vrst treningov. Astronavti namreč preživimo precej časa v predavalnicah, veliko se urimo na nadzvočnih letalih, na letalih vrste Cesna, vadiamo koordiniranje posadke; veliko časa prebijemo v simulatorjih ali simulacijskih aparatih, ki izgledajo prav tako kakor pravi Shuttle. To so tri študijska področja, na katerih sem z ostalimi astronauti preživel največ časa pred novembrsko misijo.

S kakšnimi občutki ste pričakoval izstrelitev v vesolje?

Seveda sem se izredno veselil letenja v vesolju. Poleg tega pa sem zadovoljen, da sem lahko izvedel tiste poizkuse, s katerimi sem se ukvarjal celo vrsto let. Med njimi je najpomembnejši poskus, v katerem smo za dva dni postavili v vesolje jekleno ploščo s premerom 4-ih metrov, za katero smo astronauti s posebnim postopkom merili vakuum in prisotnost mikro-delcev. Med nami je bil tudi ruski kozmonavt Sergej Krikov, ostali trije člani posadke so prav tako imeli velike izkušnje. Od njih sem se marsikaj naučil, saj sem bil edini v posadki, ki ni še imel izkušnje v vesolju.

Vaše sanje so se očitno uresničile...

Tako je! Pristavil pa bi, da cenim zanimanje ameriških Slovencev in upam, da so ponosni name.

Pogovarjal se je Erik Dolhar

*Ves*esel Božič in
srečno novo leto 1994

draguljarna malalan

NARODNA ULICA 28 - OPČINE (TRST) - TEL. 040/211465

agroforest

import - export
predstavništva

34132 Trst
Ul. Geppa 9
Tel. 040/369228 - 369064
368988 - 368714

34170 Gorica
Tržaška ulica 160

FIORI
Maza
CVETLICE

ULICA I. GRUDEN 48
TEL. 040/226517
BAZOVICA (TRST)

RAZNOVRSTNA
DARILA
VELIKA IZBIRA CVETJA ZA
RAZNE PRILOŽNOSTI

PIZZERIA - BAR - GOSTILNA

»VETO« *snc*

DEBENJAK NADA in FABRIZI ERINO

OPČINE - Proseška ulica 35 - Tel. 040/211629
zaprto ob torkih

Peč na drva

BAR - BUFFET - PIZZERIA

»da RINO«

FABRIZI ERINO

OPČINE - Narodna ulica 65 - Tel. 040/213821
zaprto ob nedeljah

Profumeria 90

vam nudi proizvode znanih znamk
SHISEIDO - CLARINS
Narodna ul. 113 - OPČINE
Tel. 040/212061

BAR POKER

Emmi in Antonella želita
vesel Božič in srečno novo leto
34133 Trst - Ul. F. Severo, 5
Tel. (040) 360031

MARINAZ

AUTO

NADOMESTNI
D E L I
O D P A D

34018 Dolina - TRST

Tel. 040/228284

Na mesto ZTT bo prišla nova Mihelačeva založba Devin Poslednja knjižna zbirka Jadranskega koledarja

V uradih Založništva tržaškega tiska v Trstu so pred kratkim predstavili javnosti letošnjo zbirko Jadranskega koledarja. Urednik Jadranskega koledarja je tudi letos mladi in obetavni pisatelj in esejist Miran Košuta, ki je javnosti tudi predstavil letošnjo lepo zbirko. Napisali smo lepo zato, ker se po Košutovih besedah lahko samo zahvalimo usodi, če sploh zbirko imamo pred seboj.

V skopih in njemu lastnih besedah, polnih metafor, je Miran Košuta predstavil letošnji Jadranski koledar, ki je že 48. po vrsti. Predvsem je povedal, da je bilo leto 1993 črno leto za knjižne izdaje v Trstu, saj se s tem poslednjim izdanjem Jadranskega koledarja ukinja ZTT, na njegovo mesto naj bi prišla nova založba, ki se bo imenovala Devin in v tej založbi bo imel kot delničar glavno besedo Jaro Mihelač, ki je sedaj že dejansko prvi knjižni založnik na slovenski knjižni sceni.

Košuta je dejal, da so za slovensko knjigo na Tržaškem in povsod v zamejstvu težki časi in je prav zato toliko bolj vesel, da je do izida Jadranskega koledarja sploh prišlo. Najprej je predstavil Jadranski koledar, ki je zbornik, v katerem je letos sodelovalo 48 sodelavcev. Jadranski koledar prinaša vrsto zanimivih novic o naši stvarnosti, predvsem iz zgodovine in šolstva, čeprav tudi drugih stvari ne pušča ob strani. Predvsem je grafično zelo lepo oblikovan, za to je poskrbel slikar Boris Zulian, ki je prispeval tudi sliko na platnici. Uvodnik je napisal predsednik republike Slovenije Milan Kučan, ki ga je naslovil Stopimo skupaj!

Namizni koledar, ki je druga »knjižna« izdaja letošnje zbirke, je tudi letos priročen in zelo lepo oblikovan, na prvi strani nosi spet sliko Borisa Zuliana, sicer pa je tudi poln podatkov o zamejski stvarnosti. Kot namizni koledar je že prišel med nas kot nekaj neobhodno potrebnega in bi bila res prava škoda, če ga tudi letos ne bi bilo.

Da so pri ZTT založbi mislili resno s sodelovanjem z Jarom Mihelačem, je dokaz v knjigi, ki je letos del zbirke Jadranskega koledarja. Pri Mihelaču je namreč izšla kmečka povest Ivana Sivca Pesem njenih zvonov, ki je v Sloveniji doživela velik uspeh. Sicer pa je Ivan Sivec slovenski pisatelj, ki ne piše samo zase in za ozek krog somišljenikov, ki mislijo vsi, da so umetniki, ampak za preproste ljudi, tako nadaljuje tradicijo povesti v slovenskem slovstvu in je sam kot avtor med najbolj branih na Slovenskem. Knjiga Pesem njenih zvonov spada v Mihelačevo zbirko Slovenska povest, kjer je Sivec v družbi s Kolmaničevom, Kersnikom, Vaštejevo, Bevkom, Pregljem, Sketom, Finžgarjem..., v lepi družbi torej.

Vitjan Sancin je kot eden redkih strokovnjakov pri nas v zamejstvu, ki poleg tega, da nekaj ve, to tudi napiše in tako posreduje znanje naprej, napisal za Jadranski koledar knjigo Sadje z našega vrta, ki je ena najbolj imenitnih knjig o sadjarstvu, kar jih je doslej izšlo na slovenskem knjižnem trgu. Knjiga je polna avtorjevih lepih barvnih fotografij, če sem dobro preštel, jih je nad 140, skice pa je narisala Tatjana Sancin. Knjiga je priročnik o domačem in ljubiteljskem sadjarstvu, napisana je zelo tekoče in razumljivo, vsaka vrsta sadja je obravnavana posebej in prav tako njene sorte, vseh vrst sadja je 22, od jablane in hruške pa vse do nešplje, kaki-ja, kostanja, fige, granatnega jabolka, mandarinovca, kumkvata (stavim, da ne veste, kaj je!) in feijoa (idem). Sancinova knjiga je izreden priročnik za vse, ki ljubijo sadje in bi ga morda tudi radi gojili ali pa vsaj vedeli kaj več o njem. Zelo izčrpno poroča o nastanku vrste, o njeni zgodovini, nato napiše takoj nekaj več o gojenju in tu opiše tudi podnebje in zemljo, ki jo sadika zahteva, opiše, kakšno nego in skrb potrebuje in tudi, katere vrste so najbolj primerne za naše podnebje in naše kraje. Meni je knjiga tudi zelo všeč zato, ker je Sancinovo pisanje zelo poenostavljeno, ker se kot strokovnjak ne dela, da ve več, kot ve v resnici in nam na jasn način pokaže, kako se z malo sredstvi lahko tudi strokovno vzgoji sadno drevo, četudi je to samo eno na našem vrtu. Priročnik velikega formata Sadje z našega vrta je primeren za darilo, še najbolj pa bo, da ga kupimo za našo knjižno polico, pa čeprav imamo samo eno drevesce na balkonu ali pa na vrtu pred hišo. Splača se vedeti, kaj rastlina potrebuje in česa ne, predvsem pa se splača poznati malo sadjarstvo in se tako približati spet malo k našim kmečkim koreninam.

Peto in zadnjo knjigo je ZTT izdalo skupaj z Narodno in študijsko knjižnico iz Trsta in je temeljno delo arheologije na Tržaškem, knjiga brez katere ne bodo mogli v bodoče arheologi, če bodo hoteli pravilno pisati in raziskovati naše — slovensko tržaško okolje. Prav zaradi tega so pripravili tudi italijansko izdajo knjige. Pripravila sta jo strokovnjaka Stanko Flego in Lidija Rupel in zanjo sta garala več let, saj sta morala obiskati vsa najdbišča. Knjiga nosi naslov Prazgodovinska gradišča tržaške pokrajine, avtorja sta jih našla še nekaj novih in zato bomo knjigi posvetili v bodoče posebno pozornost. Knjigo je zelo lepo in sodobno uredil Pavel Magnani, ki je z računalniško obdelavo slike uspel že na platnici združiti naš svet z arheološkimi najdbišči.

Jurij Paljč

Veseli Božič in srečno novo leto 1994

PODJETJE

Košutic

*Vošči vsem odjemalcem, prijateljem in znancem
vesel Božič in srečno Novo leto*

TRST - Ul. S. Cilino 38 - Tel. 040/54390

SLAŠČIČARNA

Saint Honore'

PRALINA - čokoladni openski tramvajčki
MARCIPAN, TORRONI in drugo

OPČINE - TRST - PROSEŠKA UL. ŠT. 2 - ☎ 040/213055

Ponedeljek zaprto

POMORSKA AGENCIJA

MEDITERRANEA

Soc. a r. l.

Trst - Ulica Milano 4/1 - Tel. 040/7369 - Telefax 040/370328 - Telex 460087 MEDMAR I

Linije iz Trsta, servis s kontejnerji:

Vzhodna Afrika, Rdeče morje, Severna Afrika, Tihi ocean, ZDA, Kanada,
Velika jezera v ZDA in Kanadi, Grčija, Turčija, pristanišča ZDA v Mehikem zalivu.

Zastopstvo ladjarskih družb:

Jadroplov - Split, Splošna Plovba Piran - Portorož, Lošinjska Plovidba - Rijeka,
Mediterranska Plovidba - Korčula, Jugoslavenska Oceanska Plovidba - Kotor, Splitska Plovidba - Split

PLOŠČICE - SANITARIE

Karlo Rolich

Nabrežina Kamn. 35/c - Tel. (040) 200371

Ujetost takšna ali drugačna

Spomin mi poroma v prve dni bosansko-hercegovskih spopadov. Tedaj sem si drznil napisati v Novem listu: »Na ozemlju Bosne in Hercegovine divja verska vojna in šele na drugem mestu so ozemeljski interesi...« Razumljivo, to za naše ljubo slovensko zamejstvo ni bilo sprejemljivo. Tisti, ki se jim še vedno hlipa za nekdanjo Jugoslavijo, so me imeli za čudaka.

Drugi, ki so ob času nekdanje Jugoslavije stalno udrihali po tedanjem komunizmu, obenem pa vedno imeli svoje osebne koristi in teh zopet ni tako malo, pa so se mi posmehovali. Zanimiv je primer dame, ki jo je življenje

AMBROŽ KODELJA

obdarilo s tremi moškimi potomci, seveda poleg moža. Nekega dne me prišepne: »Veste, moj ta in ta mulc mi redno potisne pod nos Novi list, ko vi kaj napišete, s komentarjem seveda; poglej mama, kakšne oslarije piše ta Kodelja!« — Vprašanje je, kaj je za nekoga oslarija? Od tu dalje se začne zopet novo poglavje, takšno ali drugačno... Prepričan sem, da v kolikor kaj napišem, napišem zato, ker želim, da bi na nekaj opozoril ali vsaj koga seznanil z nečim, za kar vem, da je omembe vredno, neglede kako se kaj napiše. Lahko je to navadna satira, ki marsikaj pove, čeprav sem prišel do spoznanja, da prav zamejski Slovenci za ta stil pisanja nismo zreli — to pa je zelo slabo. Ljudje, ki niso sposobni, da bi sprejemali satiro, so duhovno otopeli. To zopet ni moja pogruntavščina, ampak to povedo profesorji pri vsaki uri katerega koli jezika, ko pride na vrsto satira.

Pri vsem tem pa sem prišel do ne navadne ugotovitve: »Najprej: Novi list bere mnogo več ljudi, kot si mislimo!« Prav tako je lepo število tistih, ki določene članke komentirajo in prežvekujejo. So pa tudi takšni, ki določene dele člankov kradejo in jih pod svojim imenom »prodajajo naprej«. Najbolj zabavni so primeri naših študentov. Dobesedno preprišajo večino tega ali onega članka in ga v takšni ali drugačni priliki lepo ponudijo profesorju kot lastno raziskavo, gradivo pri diplomski nalogi... Profesorji običajno nič ne vedo in to sprejmejo, pa še pridno nagradijo »požrtvovalne« dijake ali študente. Dogodi pa se tudi, da zazvoni telefon in pravični profesor vpraša, kaj naj naredi. Po navadi ga tako potroštam: »Nagradite dijaka ali študenta z najvišjo oceno!« Ta me začudeno poslušala, potem pa pojasnim. Če zna sedaj nekaj takega ukrasti in prodati, bo to znal tudi, ko bo v življenju rabil!« Seveda se začne stara muzika, da zagovarjam tatvinol itd. Da, res, v tem primeru zagovarjam takšno obliko tatvine. Kajti kljub vsemu je ta nepriprav le nekaj nekje dobil, kar ga je vsaj zanimalo, saj gre mimo nas toliko stvari ki bi nas morale zanimati, pa nas ne!

Ob tem sem se spomnil na enega največjih tatov in špionov v evropski zgodovini, ki ga ima marsikdo za galantnega gospoda, saj je celo ustanovitelj skautizma. To je bil angleški general Baden-Powell. Ta veliki angleški skavt je veliko potoval z Orient ekspresom med Londonom, Parizom, pa vse tja do Beograda in celo do Istanbula. Iztopal je na najrazličnejših postajah in se potepal s skicirko po takajšnjih pokrajinah, kjer je skiciral za vojsko strateške položaje. Nazaj se je v angleško kraljestvo vračal s celimi šopi map z risbami terenov in mest. Vse pa je bilo čudovito obkroženo enkrat z metulji, drugič z žuželkami, tretjič z mravljami... Na carini je pojasnjeval, da je biolog, ki proučuje lete žuželk. V resnici pa je bil visoko kvalificirani vojaški špijon. Njegov vzklík, ki si ga je prilastil skavtizem je: »B.P. Bodi pripravljen!« Da, samo na kaj? Na iznenadenje, da te na carini, še prej pri delu, ne ujamejo, da si špijon!« Gospod je »skicirke z žuželkami« odnašal iz angleškega kraljestva za evropsko obveščevalno službo!

To zgodbo mi je ob čaju pripovedoval Lord Mc. Old — beli medved — stari britanski skavt, ki se je kot član britanske gospodarske delegacije nudi novembra v Milanu in sva se

po dolgem času zopet srečala ter obujala spomin na neki seminar o zgodovini verstev, ki sva ga poslušala in tudi sodelovala pred dobrima dvema desetletjema v Bazlu. Sam sem si privoščil jugoslovanski islam, ki sem ga nekaj poznal, saj sem nekaj lepih ur prebil na sarajevski metresi in se tudi kaj naučil. Lord Mc. Olden pa se je pozabaval z Bogomili, ki so jih prav tedaj predstavili v zelo razkošni knjigi.

Tako pridemo lahko tudi do spoznanja: »Ko prebiramo karkoli že, lahko tudi Novi list, ima vsakdo popolno svobodo, če določenih prispevkov ne bere, posebej še če mu podpisani avtor ne leži. Svoboda je »nobel dama«, samo vprašanje je, koliko jo znamo spoštovati.

KOSIČ

K2ŠPORT

Trgovina obutve v Gorici

ul. Raštel 19
Tel. 0481/531884

ul. Raštel 7 - ul. Oberdan 7
Tel. 0481/535162-535520

GORICA

Knjigarna Terčon

Nabrežina, 103 - Tel. (040)200142

F

HOTEL - RESTAVRACIJA

urlan

vesel Božič in srečno novo leto

REPENTABOR - TEL. (040) 327125

PREVOZI

Hervat Bruno

Hervati 36 - DOLINA
Tel. 040/228456

optika malalan

OPČINE
Proseška ulica 6
Tel. 040/213957 - Fax 040/213595

Siscom

Siscom sas
34016 Opčine
Ul. Biancospino 22/2
delavnica za servisiranje
za antene in
televizijske aparate
prodaja
elektromateriala
Narodna ul. 48
Tel. 040/214867

CHROMAS IMPORT - EXPORT

GOSTINSKA OPREMA IN ZASTOPSTVA

UL. S. KOSOVEL 9 - BAZOVICA
TEL. 040/226818*F*esel Božič in
srečno novo leto 1994**MOCOR
FRANCO**MEHANSKA
POPRAVILA VOZILUl. Travnik 17 - Ind. Cona Trst
Tel. 040/810310POOBLAŠČENI
SERVIS MAN

Kozmetičarka

**IRENE
KEBAR**TRG GOLDONI 10
TEL. 040/636448OBUTEV
IN USNJENA
GALANTERIJA**fernando**TRST
UL. CORONEO, 7
TEL. 040/370434

PRECIZNA MEHANIKA

**Križmančič
Danilo**UL. S. KOSOVEL, 53
TEL. 040/226548

GOSTILNA

PRI VODNJAKUDOMAČA KUHINJA
JEZERO, 9 - TEL. 040/228211
zaprto ob četrtek**MINI MARKET**

(Pri Studencu)

Pršuti in siri vseh vrst
za vsako priložnost
DOLINA, 41 - TEL. 040/228113

JESTVINE

VALMARKET SDFUL. I. GRUDEN, 39
BAZOVICA
TEL. 040/226128**ZOBEC MIKI**VODOVODNO INŠTALATERSTVO
CENTRALNA KURJAVA
PLINSKA NAPELJAVA
SONČNO OGREVANJE
BOLJUNEC št. 195 - TEL. 040/228989

TRGOVINA JESTVIN

TEDESCOProdaja jeklenk
sveže zelenjaveDOLINA 324
TEL. 040/228761

SREČNO

**MARKET
ŽERJAL**BOLJUNEC 405
TEL. 040/228114

Kulturno delovanje na Goriškem med težavami in uspehi

V tem zapisu bi se rad zaustavil pri težavah, ki jih imamo Slovenci na Goriškem s prostori za svoje delovanje. Predvsem mislim tukaj na sedaj že predolgo zaprti Kulturni dom, ki je za razliko od premalo izrabljenega tržaškega gledališča res institucija, s katero je Slovincem na Goriškem uspelo napraviti trden most med italijansko in slovensko kulturo. Znano je namreč, da je Kulturni dom pomenil izredno veliko, saj je s svojim raznolikim delovanjem privabljal v svoje prostore po 50, 60 tisoč ljudi na leto, kar je ogromna številka in lahko rečemo, da je bil kot ustanova daleč najbolj aktiven na Goriškem, tako v italijanskem kot v slovenskem kulturnem prostoru. Pravim, da je bil, ker je sedaj na žalost zaradi prenovitvenih del še vedno zaprt. Zaradi svoje centralne lege in predvsem pa zaradi svoje odprtosti domala vsem, ki se na katerikoli način ukvarjajo s kulturo, je goriški Kulturni dom tekom let postal gotovo najpomembnejša slovenska ustanova v celotnem zamejskem prostoru, saj na Tržaškem nimajo takega prostora in tudi tako ugodnega ozračja ne, kot ga imamo na Goriškem. Z ozračjem mislim predvsem na vse tisto, kar dela naše življenje z večinskim italijanskim narodom strpno in znošno, dela ga takega, da lahko rečemo: Živimo v sožitju z Italijani. Na Goriškem je bil Kulturni dom prostor, kjer se je zbiralo tudi veliko Italijanov in to se mi zdi zelo pomembno, ker smo sicer preveč zaprti sami vase.

Škoda je, ker obnovitvena dela potekajo tako dolgo, škoda je, ker je zaprt, tudi zato, ker so na Goriškem

zaprte domala vse dvorane, razen Katoliškega doma, ki pa nima organizacijskih možnosti in tudi enakega namena kot Kulturni dom ne. Predvsem pa vidim, da v Katoliški dom nikdar ni uspelo privabiti vseh Slovencev zaradi znanih razprtij med nami, o katerih je bilo že preveč povedanega in tukaj nima smisla govoriti še več o tem. Lahko pa samo rečem, da je zelo žalostno, da vanj niso in še vedno ne in tudi ne bodo nikdar zahajali vsi Slovenci. Seveda je tu tudi drugi, organizacijski problem naše kulture, saj menim, da v upravi Katoliškega doma premalo pazijo na to, da bi v sedanjem trenutku pripravljali take prireditve, na katere bi nujno vabili vse Slovence, cepitev je namreč že preveč. Se pravi prireditve, na katere bi nekako morali priti vsi ljudje, ki jim slovenska stvarnost kaj pomeni. Zakaj ni tako, ne vem, vem pa, da je prav Gorica tista v našem zamejstvu, ki bi lahko postala vodilna, glavno mesto srečevanj in odpiranja med nami, Trst tega s svojo zakrknjenostjo in s stari ter res naravnost odvrtnim strankarskim mišljenjem namreč tega ni zmožen. Gorica pa je sposobna dialoga in to vsak dan bolj dokazuje, saj je prav pred časom bilo toliko prireditev, ki lepo kažejo, da se da skupno narediti veliko stvari, ne da bi pri tem človek in neka stran izgubili svojo identiteto.

Z velikim veseljem pa bom sedaj povedal nekaj besed o likovni galeriji v Katoliški knjigarni na Travniku, ki zares postaja pravi Kulturni center, tak kulturni center slovenske kulture, kakršnega si lahko samo želimo.

Obletnica zbora F. Venturini

Konec prejšnjega tedna je bilo pri Domju še posebno slavnostno. Številni domačini so se odzvali vabilu zbora Fran Venturini, ki je praznoval 25-letnico nastanka. Za to priložnost so pevci pripravili prijeten koncert v prostorih domačega društva, ki se prav tako imenuje po pokojnem skladatelju Venturiniju. Zbor že vrsto let vodi Ivan Tavčar.

Na sliki: (foto Kroma) posnetek s slavnostnega koncerta moškega pevskega zbora Fran Venturini od Domja.

Skupina izredno uspešnih in predvsem mladih kulturnih delavk, med temi bi omenil samo profesor Vido Bitežnikovo, prof. Lučano Budalovo in profesor Franko Žgavčev, je namreč letos začela z resnim delom, ki jim že daje dobre sadove. Letos imajo namreč v likovni galeriji v Katoliški knjigarni toliko dobrih razstav, da ne moremo mimo njih, prav v teh dneh razstavlja recimo mladi slikar David Faganel, ki ima pred sabo imenitno slikarsko bodočnost, samo če bo tako nadaljeval, kot je začel v Gorici, splača se ga videti in se zaustaviti predvsem pred njegovimi majhnimi slikami, kjer združuje svoje stavbarsko znanje, po poklicu je namreč arhitekt, in slikarsko nadarjenost v tako lepo harmonijo, da še tako velikega skeptika prepriča v svoje slikarstvo. Na goriški sceni se je torej pojavil mladi slikar, kateremu se bodočnost nasmiha in prav vesel sem, da je imel prvo razstavo prav v Katoliški knjigarni, kot sem bil prej vesel Kosičeve razstave in drugih v nji. Galerija Katoliške knjigarne je tako končno postala prostor, v katerem razstavlja slovenski slikarji redno in na lepem kraju, v središču mesta in spet ponavljam: predvsem redno. Prav to, da so razstave redno organizirane, je največja odlika vsake likovne galerije, ki res hoče biti dobra galerija, saj drugače obiskovalci nekako pozabijo nanjo in vanjo ne zahajajo.

Goriška likovna galerija v Katoliški knjigarni na Travniku pa je sedaj prav gotovo najlepši in tudi najbolj obiskan slovenski prostor v Gorici. Toliko ljudi, kot sem jih naštel na Faganelovi razstavi, zlepa ne našteješ niti na kaki gledališki premieri in najposlušalci ne mislijo, da pretiravam, isto se je zgodilo na Kosičevi, kar je zelo dober znak. Med obiskovalci je bilo veliko Italijanov, kar je še boljše. Galerija je končno s strokovnim, pametnim in odprtim vodenjem postala torej kraj, kamor lahko Slovenci za-

hajajo, vprašanje pa je, če ne bi bilo morda dobro organizirati tudi v slovenskih šolah kakšnih obiskov na razstave, tudi po pouku, če je treba.

Mlade namreč še vedno pogrešam v galeriji Katoliške knjigarne. Tu bi lahko veliko vlogo odigrali prav slovenski profesorji in učitelji, ki bi med svojimi učnimi urami lahko svetovali svojim dijakom, naj gredo v Katoliško knjigarno na ogled razstav, osebje knjigarne je namreč prijazno in to je še veliko bolj pomembno, saj ljudi ne odvrtaajo, ampak jih prijazno sprejemajo. Mlad človek se namreč hitro nauči na lepo; če ga mladega naučiš na obiskovanje likovnih galerij, jih bo v življenju vedno obiskoval. Lepega pa je v likovni galeriji vedno veliko, pa tudi prostor galerije v Katoliški knjigarni je zelo prijeten, miren in prav primeren za šolske obiske, saj kupovanje v knjigarni ne moti, profesorji bi lahko ob obisku tudi kaj povedali o slikarstvu, vedno je treba tako začeti, saj to vem iz lastne izkušnje. V Srednji verski šoli v Vipavi me je namreč za likovno umetnost navdušil prav dr. Anton Požar, ki nas je dijake dobesedno vlek na vse razstave in v vse galerije, pa čeprav nam takrat velikokrat to ni bilo všeč. In tudi na Goriškem je veliko dobrih profesorjev, ki bi se za ogled likovne galerije v Katoliški knjigarni lahko zmenili z dijaki v popoldanskem času.

Naj bo ta ideja prek strani našega Novega lista samo namig in obenem tudi zahvala vsem tistim, ki se v Katoliški knjigarni trudijo, da je likovna galerija postala sedaj najbolj priljubljen slovenski kulturni center in hkrati tudi najbolj odprt v Gorici, že zaradi tega, ker je slikarstvo za vse in vsem namenjeno in govori u univerzalni in vsem dojemljivi govorici in tudi zaradi izredno dobro pripravljenih razstav. Upamo lahko, da bo tako tudi bodoče, v kar pa ob ekipi, ki sedaj tam dela, ne dvomim.

Jurij Paljk

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

Ob torkih zaprto

Restavracija Bar
«Al Cavalluccio»

34013 Devin 61/d (TS)

Tel. 040/208133

Svet slovenskih organizacij

vošči članom in vsem Slovencem
prijetne božične in novoletne praznike

Gostišče

NANUT

GORICA - TRŽAŠKA ULICA 118 - TEL. 0481/20595

Trattoria Gostilna
1870
Devetak

Vrh Sv. Mihaela 48 - Sovodnje ob Soči (GO)
Tel. 0481/882005-882488

O B U T V E
U S N J E N A
G A L A N T E R I J A

Heart

O P Č I N E

Narodna ulica 122
Tel. (040) 213900

Cremcaffè

ŽELI SVOJIM CENJENIM STRANKAM
VESEL BOŽIČ
IN SREČNO NOVO LETO 1994

Veseli Božič

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

—
KMEČKO-DELAVSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA V SOVODNJAH

—
HRANILNICA IN POSOJILNICA OPČINE

—
KMEČKA IN OBRтна HRANILNICA IN POSOJILNICA V NABREŽINI

—
KMEČKO OBRтна HRANILNICA DOBERDOB

—
KMEČKA BANKA GORICA